

Slovenská národná rada 1946

Stenografický zápis

o priebehu 16. zasadnutia pléna SNR, konaného v dňoch 25. a 26. februára 1946 v Bratislave.

Obsah:

I. Priebeh 16. zasadnutia pléna SNR konaného 25. februára 1946.

Strana:

1. Otvorenie	5
2. Ospravedlnenie neprítomnosti	5
3. Zpráva o rozdání tlače	5
4. Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o utvorení okresu a obce Vysoké Tatry. . .	5
5. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosú- die na vydanie nariadenia o evidencii súdnych previnilcov a o sbieraní dát pre účely kriminálnej štatistiky. Zpravo- dajca: Dr. Jozef Brúha	5
6. Rozprava a hlasovanie o prednesenom návrhu	6
7. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre zdravot- níctvo na vydanie nariadenia o prechodnom opatrení v le- kárnictve. Zpravodajca: Dr. Pavol Haljan	6
8. Rozprava o prednesenom návrhu	7
a) Reč člena SNR Škodáčka	7
b) Hlasovanie o návrhu	8
9. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre zdravot- níctvo na vydanie nariadenia o zmene zákona o štátnom zdravotne sociálnom ústave. Zpravodajca: Dr. Vojtech Va- gašský	8

	Strana
10. Hlasovanie o návrhu	9
11. Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka pre pôdohospodárstvo a pozem- kovú reformu na vydanie nariadenia o zriadení ústavu pre mechanizovanie pôdohospodárskej výroby na Slovensku. Zpravodajcovia: Dr. Vojtech Vagašský, Július Gašperík a Gustáv Zeman	9
12. Rozprava o prednesenom návrhu:	11
a) Reč člena SNR Dr. Michala Faltana	11
b) Reč člena SNR Mareka Čulena	12
c) Reč člena SNR Andreja Žiaka	13
d) Reč člena SNR Jozefa Hanzela	14
e) Hlasovanie o návrhu	14
13. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosú- die na vydanie nariadenia o predĺžení niektorých zmenko- vých lehôt. Zpravodajca: Dr. Pavol Haljan	14
14. Hlasovanie o návrhu	15
15. Zakľúčenie	15
 II. Priebeh 16. pokračujúceho zasadnutia pléna SNR konaného dňa 26. februára 1946.	
1. Otvorenie	15
2. Ospravedlnenie neprítomnosti	15
3. Zpráva o rozdani tlače	15
4. Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu nariadenia o zriadení vodoprávných vodo- technických a vodohospodársko-stavebných úradov. Zpravo- dajca: Július Gašperík	15
5. Rozprava o prednesenom návrhu	17
a) Reč člena SNR Dr. Michala Faltana	17
b) Hlasovanie o návrhu	17
6. Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia, ktorým sa doplňuje a pozmeňuje nariadenie č. 107/1945 Sb. n. SNR o dočasnej úprave štátnej starobnej podpory. Zpra- vodajcovia: Dr. Pavol Haljan a Ivan Frička	17
7. Rozprava o prednesenom návrhu:	19
a) Reč člena SNR Dr. Ludovíta Linczényho	19
b) Hlasovanie o návrhu	19
8. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosú- die na vydanie nariadenia, ktorým sa predlžuje účinnosť nie-	

	Strana:
ktorých právnych predpisov, obmedzených na stav brannej pohotovosti štátu. Zpravodajca: Dr. Pavol Haljan	19
9. Rozprava o prednesenom návrhu	20
a) Reč člena SNR Laudara	20
b) Reč poverenka Františka Komzalu	21
c) Hlasovanie o návrhu	22
10. Zpráva právneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o úprave služobných a platových pomerov členov Sboru Národnej bezpečnosti. Zpravodajca: Dr. Július Viktory	22
11. Rozprava o prednesenom návrhu	22
a) Reč člena SNR Škodáčka	22
b) Reč člena SNR Mokrého	23
c) Reč člena SNR Viliama Žingora	23
d) Záverečná reč zpravodajcu povereníka Dr. Júliusa Viktoryho	24
e) Hlasovanie o návrhu	25
12. Zpráva právneho výboru o návrhu Predsedníctva SNR na vydanie nariadenia o prechodnej úprave v správnom súdníctve. Zpravodajca: Dr. Jozef Brúha	25
13. Hlasovanie o návrhu	25
14. Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o zriadení štátneho fondu pre poskytovanie pomoci účastníkom a obetiam bojov za slobodu a pozostalým po nich. Zpravodajcovia: Dr. Ladislav Nádaši a Emil Peňko	25
15. Rozprava o prednesenom návrhu	27
a) Reč člena SNR Viliama Žingora	27
b) Reč členky SNR Márie Mudrochovej	28
c) Reč člena SNR Gája	29
d) Hlasovanie o návrhu	30
16. Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o ochrane nájomníkov. Zpravodajcovia: Dr. Ladislav Nádaši a Teofil Bažány	30
17. Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o opatreniach, súvisiacich s výmenou a odsunom obyvateľstva nemeckej a maďarskej národnosti zo Slovenska. Zpravodajca: Dr. Jozef Brúha	30
18. Hlasovanie o prednesenej správe	31

Strana :

19. Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o úprave právnych pomerov osôb, ktoré reemigrovaly do Československej republiky. Zpravodajca: Dr. Ladislav Nádaši	31
20. Reč povereníka Dr. Samuela Belluša	32
21. Reč predsedu Osídľovacieho úradu pre Slovensko Dr. Jána Čecha	34
22. Reč člena SNR Andreja Žiaka	36
23. Záklúčenie	38

Stenografický zápis 16. zasadnutia pléna SNR zo dňa 25. februára 1946.

Prítomní: 75 členov SNR, predseda Sboru povereníkov Karol Šmídke, povereníci: Dr. Samuel Belluš, František Komzala, Dr. Martin Kvetko a Dr. Július Viktory. Začiatok: 15.30 hod. Koniec: 17. hod.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich: (cengá).

Slávna Slovenská národná rada! Otváram 16. zasadnutie pléna Slovenskej národnej rady a zisťujem, že Slovenská národná rada je schopná usnášať sa.

Svoju neprítomnosť na dnešnom zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady ospravedlnili páni členovia: Daniel Ertl, Július Rácz a Ondrej Voskár.

Oznamujem, že na dnešnom zasadnutí malo sa rokovať o osnove nariadenia Slovenskej národnej rady o Jednotnom sväze slovenských roľníkov. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady na zasadnutí dňa 22. februára 1946 sa usnieslo, že o návrhu nebude rokovať plénum Slovenskej národnej rady, lebo vláda Republiky pripravila návrh celoštátneho zákona, ktorý popri Jednotnom sväze českých roľníkov zriadi aj Jednotný sväz slovenských roľníkov.

Na dnešnom zasadnutí bola rozdaná táto tlač:

Interpelácia člena Slovenskej národnej rady Dr. Jozefa Kyselého a spoločníkov na povereníka pre veci vnútorné vo veci protizákonného zákazu volieb a reorganizácií národných výborov.

Zpráva právneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o prechodnej úprave v správnom súdnictve.

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia, ktorým sa dopĺňa a pozmeňuje nariadenie č. 107/1945 Sb. n. SNR o dočasnej úprave štátnej stavebnej podpory.

Oznamujem ďalej, že poštou bola rozoslaná táto tlač:

Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o utvorení okresu a obce Vysoké Tatry.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia o evidencii súdnych previnilcov a

sbieraní dát pre účely kriminálnej štatistiky.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre zdravotníctvo na vydanie nariadenia o prechodnom opatrení v lekárnictve.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre zdravotníctvo na vydanie nariadenia o zmene zákona o Štátnom zdravotne-sociálnom ústave.

Zpráva právneho, hospodársko sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o zriadení Ústavu pre mechanizovanie pôdohospodárskej výroby na Slovensku.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia o predĺžení niektorých zmenkoprávných lehôt.

(Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich (cengá):)

Začneme rokovať o prvom bode programu, ktorým je zpráva právneho, hospodársko sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o utvorení okresu a obce Vysoké Tatry. Zpravodajcom je pán povereník pre veci vnútorné Dr. Július Viktory. Prosím pána zpravodajcu, aby sa ujal slova.

Povereník pre veci vnútorné Dr. Július Viktory:

Slávna Národná rada! Podľa jednohlasného usnesenia právneho a hospodársko-sociálneho výboru tieto dva výbory navrhujú stiahnutie osnovy s dnešného prejednávania pre technické doplnenie osnovy.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Je tu návrh, aby osnova bola stiahnutá s programom, kto je proti tomuto návrhu, nech zodvihne ruku. Nikto, návrh sa prijíma.

Prikróčíme k prerokovaniu druhého bodu programu, to je zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia o evidencii súdnych previnilcov a o sbieraní dát pre účely kriminálnej štatistiky. Zpravodajcom je člen Rady pán Dr. Jozef Brúha. Prosím, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Jozef Brúha:

Slávna Slovenská národná rada! Evidencia osôb pred rokom 1938, pokiaľ išlo o potreby trestného súdnictva a pokiaľ sa tieto osoby narodili v cudzine, ich rodisko nebolo zistené a pokiaľ išlo o cigánov, viedla sa na jednom mieste — v Brne. Po vzniku Slovenského štátu samozrejme bolo treba sústrediť vedenie týchto dát na Slovensku. A viedlo sa to v Bratislave. Obnovením Československej republiky odpadol tento predpoklad a okrem toho sa prihovárajú k tomu aj dôvody jednak úsporné, jednak pracovná ekonomia a preto Povereníctvo pre pravosúdie prišlo s návrhom, aby bol obnovený stav, ktorý tu bol pred rokom 1938 a ktorý sa od roku 1922 až 1938 úplne osvedčil. Preto právny výbor navrhuje, aby osnova tak, ako sa na nej usniesol právny výbor, bola plénom prijatá.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenom návrhu. Prosím kto sa hlási k slovu? Nikto. Prikročíme k hlasovaniu. Kto je za návrh prednesený zpravodajcom, nech zdvihne ruku. To je väčšina. Vyhlasujem návrh nariadenia za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikročíme k prerokovaniu tretieho bodu programu, to je zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre zdravotníctvo na vydanie nariadenia o prechodnom opatrení v lekárnictve. Zpravodajcom je člen Rady pán Dr. Haljan. Prosím, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Pavol Haljan:

Slávna Slovenská národná rada! Predkladaný návrh povereníka pre zdravotníctvo na vydanie nariadenia Slovenskej národnej rady o prechodnom opatrení v lekárnictve, bol predovšetkým vyvolaný mimoriadnymi pomermi, ktoré ešte aj dnes sú v našom lekárnictve. Situácia zatiaľ je taká a hlavne je to na oslobodenom území, kde máme mnohé lekárne, ktoré nemôžeme kvalifikovanými lekárnikmi obsadiť. Vzhľadom na nedostatočné dopravné možnosti, ľudia musia z mnohých miest ďaleko dochádzať si pre potrebné lieky a toto samozrejme znemožňuje rýchlemu prevádzaniu riadnej zdravotnej pečlivosti. Preto Povereníctvo pre zdravotníctvo chce touto osnovou odpomôcť tomuto nedostatku a navrhuje urobiť prechodné

opatrenia v tom smysle, že osoby, ktoré aj nemajú plnú kvalifikáciu, ale sú už diplomované, to znamená sú diplomovaní lekárnici, môžu počas týchto mimoriadnych pomerov viesť lekárne, po prípade môžu byť poverené založiť si lekáreň aj v obci pod 15.000 obyvateľov. Tým samozrejme sa rozšíri naša sieť lekární a zlepši sa služba z hľadiska poskytovania liečiv nášmu obyvateľstvu.

Výbor právny prerokoval túto osnovu, neshľadal z hľadiska formálneho žiadne závary a preto doporučuje ju plénu Slovenskej národnej rady v plnom znení k prijatiu.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenej zpráve, kto sa hlási k slovu? Pán člen SNR Škodáček.

Člen SNR Škodáček:

Slávna Slovenská národná rada! Predložené nariadenie o prechodnom opatrení v lekárnictve, ktoré máme tuňá dnes schváliť, ktoré v § 1. hovorí toto: Počas mimoriadnych zdravotných pomerov, vyvolaných vojnou, možno na prinavrátenom území a v obciach, ktoré podľa posledného sčítania ľudu nemajú viac než 15.000 obyvateľov, udeliť lekárnickú koncesiu tiež diplomovanému lekárnikovi, ktorý pri splnení ostatných podmienok nemôže preukázať aspoň tri roky odbornej činnosti v tuzemskej lekárni. Navrhujem, k tomu § 1 pripojiť ešte tento text: „Z trojročnej praxe po tirocíniume možno odhľadať najviac od jedného roku, ale zo zbývajúcich dvoch rokov musí byť jeden bezpodmienečne absolvovaný po získaní diplomu.“

Návrh tento odôvodňujem týmto: Pri vynechaní danej otázky hoci akej naliehavej, bolo by veľmi povážlivé prekročiť určité medze. Tak sa mi zdá, že dôvodová zpráva prekročila tieto medze vskutku povážlivo. Jestli dobre rozumiem jej textu, za bezpečnú záruku spoľahlivosti považuje sa dvojročná aspiračná prax, tirocínálna skúška, asistentská prax pri skončení štúdií prakticky teda neexistuje, vysokoškolské štúdium a skúšky. Nepoznám síce štatistiku, podľa ktorej by bolo možné zistiť počet lekárníkov na Slovensku, ktorí by túto kvalifikáciu mali, ale myslím, bude ich veľmi málo, lebo na Slovensku je už niekoľko rokov nový študijný poriadok,

podľa ktorého asistentská prax, medzi tirociniumom a vysokoškolským štúdiom neexistuje. Prakticky neexistovala ani predtým v Československej republike, v Čechách je neznáma aspoň 30 rokov. Podľa zákona z roku 1941 vysokoškolské štúdium musí nasledovať hneď po tirociniume, prax medzi týmito a vysokou školou sa neuznáva a nie je ani prípustná. Nejaké výnimky zapríčinené zmenou študijného poriadku a vis major budú, ale to asi veľmi nezaväzujú. Osobitnou kapitolou sú pravda tí, ktorí počas ostatných 6 rokov z rozličných dôvodov nemohli zakončiť svoje štúdiá a nemohli si zaobstarať ani predpísanú prax magistra farmácie. Podľa dôvodovej zprávy postihnuté sú zvlášť miesta pod 15.000 obyvateľov, lebo dobrovoľní uchádzači sa takýmto miestam ťažšie vyhýbajú a rodiny so školo-povinnými deťmi nútiť do takýchto miest je nemožné zo sociálnych dôvodov. Podľa mojej mienky toto tvrdenie zakladá sa na omyle. Veľká väčšina našich miest a miesteciek patrí do tejto kategórie a to sú práve tie najvýhodnejšie lekárne, ktoré obratom a významom ďaleko predčia nie jednu bratislavskú lekáreň. Prevažná väčšina stredných škôl umiestnená je práve v mestách 6—15 tisícových (Levoča, Spišská Nová Ves, Kežmarok, Poprad, Mikuláš, Martin, Zvolen, Banská Bystrica, B. Štiavnica, Pezinok a mnoho, mnoho iných). Vedenie lekárne vyžaduje dnes omnoho väčšiu skúsenosť, ako kedykoľvek predtým. Liekov v lekárnach je veľmi málo, niektoré stále miznú ešte, a expedícia v lekárni je tým veľmi sťažovaná. Lekár sa denne spytuje v lekárni, aké podobné prípravky má lekárnik na sklade, čím by sa to mohlo nahradiť a na to môže veru dať odpoveď len vskutku skúsený lekárnik. V miestach, kde je len jeden lekár, lekárnik musí často v jeho neprítomnosti sám pomôcť a predpísaný liek nahradiť na vlastnú zodpovednosť. Sveriť vedenie lekárne na takomto mieste osobám s nedostatočnou kvalifikáciou je otázka svedomia, ale aj otázka zodpovednosti. Ak by bola len predsa nevyhnutná potreba vedenie lekárne miestami sveriť osobám s nedostatočnou kvalifikáciou, bolo by ešte vždy účelnejšie urobiť tak tam, kde je viac lekárieň, teda v mestách, lebo tam je možno obrátiť sa o pomoc ku skúsenejšiemu kolegovi lekárnikovi. Ďalej do ohľadu by mohli prísť celkom malé leká-

rne v miestach po pod 5.000 duší. Neslobodno zabúdať, že zákonom predpísaná prax je minimálna a v skutočnosti stáva sa lekárnik samostatným vo veľkej väčšine prípadov hodne pozdiesšie. Daným ťažkostiam bolo by možno predísť aspoň čiastočne podľa mojej mienky takto:

1. Uspokojiť sa v niektorých prípadoch s kvalifikáciou mierne sníženou, ale najviac 1 rok praxe, pričom má sa prihladiť k tomu, s akým prospechom skončil patričný svoje štúdiá. U miestnych takýchto lekárníkov na miestach, ako som to už uviedol.

2. Revidovať lekárne, a prípadne prebytočný personál premiestniť za správcov tam, kde je to nevyhnutne nutné a nahradiť tých práve tými, ktorí predpísanú prax ešte nemajú. Či je takýto zásah po právnej stránke možný, to neviem posúdiť, ale snáď by sa našiel spôsob pohnúť ich k dobrovoľnému presunu.

3. Vrátiť židovským lekárníkom lekárne do vlastníctva a tým ich intenzívnejšie zapojiť do pracovného procesu.

4. Jestli by takéto opatrenia nestačili, lekárne, ktoré nemajú byť bezpodmienečne otvorené, nechať na prechodnú dobu zatvorené zvlášť v miestach, kde je viacej lekárieň a lekárnik sa ešte nevrátil, alebo kde bude nutné lekárnika odstrániť z politických príčin.

5. Jestli by ani takto nebolo možné vyriešiť otázku, uvažovať po prípade o prechodnom ponechaní Maďara, alebo kolaboranta, ak MNV, nemá vážnejšie námietky.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Nikto. Vyhlasujem rozpravu za ukončenú a prikrčíme k hlasovaniu. Kto je za pozmeňujúci návrh, ako bol predostretý pánom členom Rady Škodáckom, nech zodvihne ruku. Prosím pánov skrutátorov, členov Rady pána Dr. Kazimíra Bezeka a pána člena Rady Bobríka spočítať hlasy.

(Dodatočne sa hlási člen SNR Dr. Haljan, žiada o udelenie slova. Predseda SNR Dr. Lettrich mu udeľuje slovo.)

Člen SNR Dr. Pavol Haljan:

Slávna Slovenská národná rada! Ja ako referent právneho výboru tejto osnovy prikláňam sa k návrhu pána člena Rady Škodáčka a navrhujem pozmeniť § 1 v tomto znení: „Počas mimoriadnych zdra-

vojných pomerov vyvolaných vojnou, možno na prinavrátenom území a v obciach, ktoré podľa posledného sčítania ľudu nemajú viac než 15.000 obyvateľov, udeliť lekárnícku koncesiu tiež diplomovanému lekárníkovi, ktorý pri splnení ostatných podmienok môže preukázať aspoň 1 rok odbornej činnosti v tuzemskej lekárni."

Odôvodňujem to tým spôsobom, že hoci ustanovenie: „Nemôže preukázať aspoň 3 roky odbornej činnosti v tuzemskej lekárni, môže ísť tak ďaleko, že mohol by absolvent diplomovaný už byť poverený vedením lekárne. Samozrejme bez dostatočnej predchádzajúcej praxe. Preto by sa vyžadovalo, aby aspoň 1 rok pracoval v lekárni, zapracoval sa a až potom; aby mohol samostatne viesť lekárňu. Myslím, že tento návrh je akceptabilný a preto aj sám sa k nemu pripojujem. Súčasne, slávna Slovenská národná rada upozorňujem na jednu maličkosť, a síce: v riadku 2. je citácia § 2 ods. 2. nariadenia č. 21/1945 Sb. n. SNR a v tomto nariadení sa spomína aj branná pohotovosť, ktorá už je zrušená, to znamená, že by mohla vzniknúť pochybnosť o tomto nariadení, či platí, alebo či ho budeme musieť potom znovu na tento prípad predlžovať zvláštnou normou. Preto navrhujem, aby sme tú citáciu vyškrtli a obmedzili platnosť tohto nariadenia na 2 roky. Po právnej stránke je toto jedine správne. Ináč by mohli vzniknúť tuná pochybnosti, či je to len počas brannej pohotovosti štátu, ako hovorí § 2. alebo nie. Takže týmto by bola potom celá formálna stránka tejto osnovy vyriešená. A § 5 by potom znel: „Toto nariadenie platí do 31. decembra 1948 a vykoná ho povereník pre zdravotníctvo."

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prosím prikróčíme k hlasovaniu o pozmeňujúcom návrhu § 1. a § 5. §-u 1-ho v tom smysle, aby bola vynechaná citácia § 2. ods. 2. nariad. č. 21/1945 Sb. n. SNR a v § 5. „Toto nariadenie nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia a platí do 31. decembra 1948. Vykoná ho povereník pre zdravotníctvo."

(Hlasy z lavíc: „Do roku 1947). **Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:** „Pán navrhovateľ: 1947 alebo 1948?"

Dr. Pavol Haljan (z lavice): „1948, pretože tuná máme dva roky možnosť, slávna Slovenská národná rada, že do 1948. roku absolvovaný lekárník keď má len 1

rok praxe, môže už prevziať lekárňu. To znamená, keď vstúpi do praxe napríklad 20. novembra 1947, tak ešte 1. decembra 1948 môže byť poverený vedením lekárne.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prosím, prikróčíme k hlasovaniu o tomto pozmeňujúcom návrhu. Prosím pánov skrutátorov, aby spočítali hlasy. Kto je za prijatie pozmeňujúceho návrhu, nech zdvihne ruku.

(Skrutátori členovia SNR Bobrík a Bezek spočítavajú hlasy) (za návrh 34 hlasov z prítomných 75 členov).

Kto je proti tomuto návrhu, nech zdvihne ruku. (Člen SNR Bobřík: 33 hlasov, člen SNR Bezek: 35 hlasov).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich: Znovu hlasujeme. Kto je proti? Prosím pánov skrutátorov, aby znovu sčítali hlasy (35 hlasov).

Návrh sa zamieta, prikróčíme k hlasovaniu o zpráve spravodajcu. Kto je za prijatie zprávy spravodajcu, nech zdvihne ruku. (Členovia Demokratickej strany zdržali sa hlasovania).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich: Prerušujem rokovanie na 5 minút. (Predsedníctvo SNR bolo svolané vec dohodnúť.) (Po 5 minútach.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich: (cengá).

Pokračujeme v prerušenom rokovaní a prikróčíme k novému hlasovaniu. Kto je za prijatie pozmeňujúceho návrhu ako bol formulovaný pánom navrhovateľom členom Rady Škodáčkovi, poťažne referentom pánom Dr. Haljanom, nech zdvihne ruku.

Je to jednomyselné. (Potlesk.) Tým pokladám osnovu v smysle pozmeňujúceho návrhu za prijatú a vyhlasujem návrh za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikróčíme k 4. bodu programu. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre zdravotníctvo na vydanie nariadenia o zmene zákona o štátnom zdravotne-sociálnom ústave. Spravodajcom je pán Dr. Vojtech Vagašský.

Člen SNR Dr. Vojtech Vagašský:

Slávna Slovenská národná rada! Činnosť Štátneho zdravotne-sociálneho ústavu bola upravená zákonom č. 101/1939. Ale potreba boja proti nákazlivým chorobám

vynucuje si rozšírenie činnosti ústavu jednak o túto úlohu a prípadne o ďalšie úlohy, ktoré ústavu sverí Povereníctvo pre zdravotníctvo v záujme zlepšenia všeobecných zdravotných pomerov. Zpätná účinnosť nariadenia je odôvodnená, lebo osnova recipuje ustanovenia nariadenia č. 217/44, ktoré nariadenie bolo vydané po 29. VIII. 1944 a preto je neplatné. Pre praktickú potrebu postačuje túto spätnú účinnosť deklarovať od 1. V. 1945. Osnova nie je spojená s nejakým novým zariadením štátnej pokladnice. Z uvedených dôvodov výbor právny predmetnú osnovu doporučuje plénu Slov. národnej rady schváliť.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenej zpráve. Prosím, kto sa hlási k slovu. Pretože sa nikto nehási, prikróčime k hlasovaniu. Kto je za prijatie zprávy zpravodajcovej, nech zdvihne ruku. To je väčšina, vyhlasujem návrh nariadenia za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikróčime k prerokovaniu 5. bodu programu: Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka pre pôdohosp. a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o zriadení ústavu pre mechanizovanie pôdohospodárskej výroby na Slovensku. Zpravodajcami sú páni: Dr. Vojtech Vagašský, Július Gašperík a Gustáv Zeman. Prosím prvého zpravodajcu pána Dr. Vojtecha Vagašského, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Vojtech Vagašský: ✓

Slávna Slovenská národná rada! Starostlivosť o poľnohospodársku výrobu sa prejavuje jej zdokonaľovaním a to lepšou organizáciou výrobných prostriedkov a plnším využitím strojov. O takúto mechanizáciu poľnohospodárskej výroby má sa starať ústav pre mechanizáciu pôdohospodárskej výroby na Slovensku so sídlom v Bratislave. Forma ústavu, ako samostatnej právnickej osoby, javí sa najúčelnejšou, lebo môže pracovať na systéme úverovom, podľa vyskytnutej sa potreby a ústav nie je viazaný rámcom štátneho investičného hospodárenia, ako by to bolo napríklad u podniku. Financovanie podniku sa bude prevádzať pôžičkami so štátnou zárukou a prostriedkami zaistenými v štátnom rozpočte. Ústav má byť samostatne hospodáriacim podľa zásad podnikového hospodárenia. Organizačný-

mi složkami ústavu budú oblastné správy a strojové stanice. Organizáciu ústavu a jeho složiek vydá Sbor povereníkov nariadením. Z uvedených dôvodov výbor právny predmetnú osnovu dňa 5. II. 1946 na svojom zasadnutí prijal a doporučuje plénu Slovenskej národnej rady schváliť.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prosím p. zpravodajcu Júliusa Gašperíka, aby sa ujal slova.

Člen SNR Július Gašperík:

Slávna Slovenská národná rada! Predložená osnova je súčasťou nášho pôdohospodárskeho plánovania. Dnes uskutočňujeme jeden detail nášho pôdohospodárskeho plánovania a síce detail, ktorý znamená, že chceme cestou motorizácie a mechanizácie vykonať lepšie mechanické zpracovanie našich pôd. To je veľmi dôležitá vec, aby sme toto lepšie mechanické zpracovanie pôd previedli z toho dôvodu, aby sme ich dostali do drobtovitého stavu úrodného a tým napomohli celkovú našu produkciu. My nerobíme nič nového i keď si to azda niekto tak myslí, my máme už veľké vzory na poli tomto, tak v Sovietskom sväze, ako i z anglosaského sveta, ktoré majú už výsledky a skúsenosti a ktoré si my teraz môžeme prispôbiť k našim pomerom. My mechanizáciu a motorizáciu nášho pôdohospodárstva chceme vykonať na širokom podklade. Na podklade takom, aby sme si takú bázu zaistili, ktorá by nám slúžila v budúcnosti k tomu, aby sme boli súťaživosť schopní na svetových trhoch. Cestou motorizácie chceme zvýšiť našu produkciu. Motor má tu inú funkciu. V priemysle motor a vôbec stroje sú priamo výrobnými faktormi. U nás stroj je len pomocník ľudského činiteľa, on len napomáha, usnadňuje mu jeho ťažké úkony, ale aj tak je veľmi dôležitý. My po stránke mechanizácie sme tu na Slovensku hodne zaostali.

Vážení pánovia a dámy! Ja Vám len v krátkosti chcem načrtnúť, ako vyzerá stav mechanizácie v západných zemiach našej Republiky, bohužiaľ dáta o Slovensku nemám k dispozícii, lebo u nás ich štatistika nespracovala doposiaľ. Uvediem taký malý prehľad o tom, ako to vyzerá inde.

Tak anjľadanejšími a najrozšírenejšími strojmi v pôdohospodárstve sú stroje, ktoré nám spracovávajú krmu totiž rezač-

ky, ako sa im hovorí. Rezačky na krm (sečkovice) tiež sú najviac rozšírené, tých bolo napríklad v Čechách u všetkých podnikov okolo 57%. 57% podnikov malo rezačky. Na Morave malo len 45% podnikov rezačky. Mlátačiek bolo v Čechách 36% na Morave a v Sliezsku 23%. Odstrediviek na mlieko napríklad v Čechách malo 37.8% podnikov, na Morave 19.7% podnikov. Hnacích strojov v Čechách malo na 20% podnikov, na Morave a v Sliezsku 13% podnikov. Traktorov dovedna v Čechách bolo (tieto dáta sa vzťahujú na dobu, kedy bolo vypätie hospodárskej produkcie, bol mier, tesne pred Mnichovom) 2.180, na Morave a v Sliezsku 540 traktorov. Takže z celkového počtu podnikov bolo tam sotva jedna tretina motorov. Čo sa týka držobnostných skupín, vo veľkostnej skupine 10 až 20 ha malo len 0.2% podnikov traktory, vo veľkostnej skupine 20—50 hektárov malo 2.9% podnikov traktory. Podniky od 50 ha do 100 ha mali 27.2% traktorov a nad 100 ha už 53% traktorov. Z uvedeného je vidieť, že počet traktorov, ktorý hlavne rozhoduje o mechanizácii v pôdohospodárstve, bol v čase najväčšieho vypätia produkcie v Čechách celkom malý a toľko zlý bol u nás na Slovensku. My chceme teraz uviesť a do života vteliť pomoc takzvaných štátnych strojových staníc, ktoré budú nám jednotlivé oblasti výrobné spracovávať a budú nám brázdiť tie lány, ktoré sú opustené Maďarmi, Nemcami, alebo neobrábané, poľahke konfiškované, a kde ešte dlhý čas nebudeme mať dostatok hospodárskeho zberactva. My sme za pomoci UNKRY doteraz mohli spracovať s tými traktormi, ktoré sme mali k dispozícii — je ich asi 360 — asi 50.000 ha pôdy a vytýčili sme si štvorročnú, v rámci ktorej chceme do štyroch rokov vybudovať strojové stanice tak, aby na 1000 ha ornej pôdy stál nám k dispozícii aspoň jeden traktor. V bežnom roku chceme, aby pracovalo namiesto týchto 360 aspoň 450 traktorov, v roku 1947 aby pracovalo 900 traktorov, v roku 1948 1.350 traktorov a v roku 1949 1.800 traktorov i s príslušenstvom. Pri týchto strojových staniach chceme zriadiť správny sbor, ktorý bude kompetentný na to, aby správne boli úkony týchto strojov zaradené a aby boli stroje plne využité. V dôsledku toho tento správny sbor bude sa skladať za účasti zástupcov Jednotného sväzu sloven-

ských roľníkov a bude pozostávať z okresného agronoma, z vedúceho stanice, a troch výkonných pôdohospodárov, ktorých navrhnu nám organizácie Jednotného sväzu slovenských roľníkov. Budeme požičiavať tieto stroje, tieto motory, lebo však nie je možné ich menším podnikom vôbec kúpiť a dovoz ich není tak snadný, ale za takú úplatu, ktorá by bola znesiteľná bez akýchkoľvek zvláštnych väčších ziskov, lebo toto bude ústav štátny. Podnik štátny síce tiež nemá mať deficit a musí sa viesť tými zásadami ekonomickými ako aj iné podniky súkromnohospodárske, aby neostal na ťarchu štátu, musí v prvom rade svoje potreby kryť, to je zásada, aby sa naň nedoplácalo, a na druhej strane má urobiť všetko možné k napomáhaniu celkového rozvíjania nápravy po stránke spracovania pôdy. Dosiaľ, vážené dámy a pánovia, nemali sme dostatočnú mechanizáciu a v dôsledku toho sme mali aj menšie hektárové výnosy, než mali v zemiach českých. Ja Vám tu uvediem také malé zrkadielko. V rámci produkcie rastlinnej napríklad: na 1 hektár v rokoch 1927—1928 a v rokoch 1937—1938 priemerne bol takýto výnos: v oblasti krmovinárskej mali Čechy a Morava na 1 ha príjmu 417 korún čistého. U nás 186 korún. V oblasti obilnársko-zemiakárskej v Čechách a na Morave 1.321.— Kčs. U nás na Slovensku len 360.— Kčs. V oblasti repárskej v Čechách a na Morave 2.916 Kčs. U nás len 1.103 korún čistého zisku v rámci produkcie rastlinnej. Argumenty tieto slúžia k tomu, aby sme čo najskôr túto mechanizáciu plánovanú mohli uskutočniť. Prídu nám teda stroje. Budeme účelnejšie obrábať a mechanický stav pôd zveľaďovať pre lepšie zúrodnenie našich rólí. To je vec veľká, budeme môcť zlacnieť našu výrobu touto pomocou. Stroje budú nápomocné nášmu roľníctvu a tak pričínime sa k tomu, aby sme sa stali súťaživosť schopnými. Ja vítam osnovu, ktorá má znamenať hospodársky pokrok a hmotné povznesenie nášho roľníctva. Dúfame iste, že naše roľníctvo s včakou bude kvitovať toto veľké opatrenie a že týmto našim činom prispeli sme k uskutočneniu jedného bodu, v rámci toho veľkého hospodárskeho plánovania, ktoré má naše pôdohospodárstvo v celom štáte a potom, ktoré máme my v rámci celoštátneho hospodárskeho plánovania na Slovensku. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Slovo má zpravodajca pán člen Rady Gustáv Zeman. (Nie je prítomný.) Namiesto zpravodajcu pána Gustáva Zemana slovo má náhradný zpravodajca pán člen Rady Lipták.

Člen SNR Ladislav Lipták:

Slávna Slovenská národná rada! Tak so zpravodajcom právneho, ako i sociálneho hospodárskeho výboru súhlasíme a za rozpočtový výbor tiež navrhujeme, aby predložený návrh bol prijatý.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesených návrhoch. Prosím, kto sa hlási k slovu? Pán člen Rady Dr. Faltan.

Člen SNR Dr. Michal Faltan:

Slávna Slovenská národná rada! Riadené hospodárstvo nemožno si predstaviť bez sústavnej a účinnej starostlivosti o zveľaďovanie poľnohospodárskej výroby. Minuly sa časy, kedy akýkoľvek zásah do hospodárstva bol považovaný za hrubé porušenie akéhosi prirodzeného práva a nadovšetko zbožňovanej voľnej hry hospodárskych síl. Myšlienka plánovaného a štátom usmerňovaného hospodárstva zvíťazila nad výrobným, distribučným a cenovým anarchizmom liberalisticko kapitalistického systému. Plánované hospodárstvo nie je len v záujme priemyslu a obchodu, ako sa to často predpokladá, ale aj v záujme poľnohospodárstva potrebuje plánovitú výrobu, potrebuje upraviť výkup a speňažovanie poľnohospodárskych výrobkov, ako aj nákup poľnohospodárskych potrieb. V sústavnej starostlivosti o zveľaďovanie slovenského poľnohospodárstva dôležité miesto zaujíma mechanizácia poľnohospodárskej výroby. Pokrokový a ľudový štát nemôže sa nečinne prizerať na výrobnú zaostalosť svojho poľnohospodárstva. Výroba a životná úroveň sú v priamej závislosti. Nízka životná úroveň roľníkeho ľudu je v podstatnej miere zapríčinená nízkymi výnosmi v poľnohospodárstve. V porovnaní so zemami českými alebo inými európskymi krajinami vidíme, že objektívne, pôdne aklimatické podmienky umožňujú dosiahnuť ďaleko vyšší výnos, než akého dosahujeme dnes.

Je nesporné, že mechanizácia hrá dôležitú úlohu pri zvyšovaní produkcie. Uľahčí roľníkovi v namáhavej práci, nahradí mu pracovné sily i poľahy, sníži jeho výrobné náklady a tým zvýši jeho životnú úroveň. Mechanizácia umožní intenzívnejšiu výrobu. To znamená úsporu času, a tým umožní roľníkovi venovať sa viac intenzívnemu chovu dobytka. Je nesporné, že disparita medzi životnou úrovňou obyvateľstva zamestnaného v priemysle a v obchode na jednej strane a obyvateľstva poľnohospodárskeho na druhej strane spočíva aj v tom, že výtobytky modernej vedy a techniky neuplatňujú sa tak intenzívne v poľnohospodárstve ako v priemysle. Samozrejme sú dôležité aj iné momenty, ako preťaženosť a rozdrobenosť našej pôdy a najmä nedostatočné zhodnotenie práce roľníka v cenách jeho výrobkov. Nerentabilita roľníckych cien je disparita medzi cenami poľnohospodárskych výrobkov a potrieb poľnohospodára, je dedičstvo starých režimov a starej roľníckej politiky, a je tiež v priamom súvisi so životnou úrovňou roľníkeho ľudu. Je nám jasné, že trvale a najlepšie zvýšime životnú úroveň roľníkeho ľudu tým, že zvýšime výroby. A tomuto účelu má v prvom rade slúžiť aj prejednávaná osnova o zriadení ústavu pre mechanizovanie pôdohospodárskej výroby. Potreba takejto plánovitej starosti o mechanizovanie vynikne najlepšie, keď si uvedomíme:

1. Že držba pôdy je u nás maloroľnícka a preto mechanizácia a racionalizácia poľnohospodárstva môže sa robiť len pomocou strojových staníc.

2. Stav mechanizácie poľnohospodárstva je u nás veľmi nízky. Podľa štatistických dát mali sme na Slovensku pluhov, okrem traktorov, asi 223.000, t. j. na jeden poľnohospodársky závod nepripadol ani jeden pluh, asi 0,66. Vyše 100 tisíc poľnohospodárskych závodov je bez najzákladnejšieho poľnohospodárskeho stroja — pluhu, keď závody do 1 ha vylúčime z tohto počtu, zostane nám i tak vyše 50.000 závodov bez pluhu. Jeden pluh okrem traktorov, pripadá asi na 9 ha pôdy poľnohospodárskej (okrem lesov) a asi na 5½ ha ornej pôdy. Veľkých i malých siacich strojov je podľa odhadu asi 30.000, čiže jeden siaci stroj pripadá asi na 13 poľnohospodárskych závodov a asi na 46 ha ornej pôdy. Keby sme porovnali tieto dáta s dátami strojov v poľnohospodár-

ských zemiach českých, videli by sme tu veľké rozdiely. Ústav pre mechanizovanie pôdohospodárskej výroby má propagovať a zavádzať najúčelnejší spôsob mechanizovania pôdohospodárskej výroby. Potreba takejto systematickej práce je odôvodnená tým, čo som už vyššie spomenul. Ústav bude ďalej zriaďovať strojové stanice, z ktorých sa bude poskytovať pomoc roľníkom. Bude záležať na správe týchto štátnych strojových staníc, či a v akom rozsahu dostanú strojovú pomoc najmä malí roľníci. Prihovám sa už vopred za to, aby úplaty boli nízke, aby stroje mohli si pozíciavať najmä drobní roľníci, ktorí sú strojovo najslabšie vybavení. Ústav bude ďalej dávať dobrozdania a uvoľňovať do obehu najpotrebnejšie stroje, nástroje i zariadenia. Toto je významná úloha. Na Slovensku sa často dopravovali a predávali stroje, ktoré nevyhovovali nášmu poľnohospodárstvu buď svojou kvalitou, buď rozsahom, alebo neboli dosť dobre usposobené pre rôznorodé výrobné podmienky Slovenska. Ústav podľa osnovy bude ďalej zriaďovať kurzy pre školenie traktoristov a mechanikov a zriaďovať vzorkovne, práca tiež iste veľmi dôležitá.

Slávna Slovenská národná rada! Ja si dovoľm tu pripomenúť ešte, čo je veľmi dôležité a čo vítam v tejto osnove, že je zaručená zase súčinnosť s Jednotným sväzom slovenských roľníkov. Je to ďalšia osnova, ktorá sa tu odhlasováva, kde roľníci prostredníctvom Jednotného sväzu slovenských roľníkov budú mať zase vplyv na zveľaďovanie poľnohospodárstva. Dovoľm by som si navrhnúť doplnenie § 2. odst. 2. tak, že:

„Štatút ústavu vydá Sbor povereníkov nariadením na návrh Povereníctva pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, podaný po dohode s Povereníctvom financií, s Najvyšším kontrolným dvorom a s Jednotným sväzom slovenských roľníkov“.

Vážení páni! Roľníctvo iste má záujem na tom, aby mu bol zaručený priamy a dostatočný vplyv a preto navrhujem, aby návrh bol podaný aj v dohode s Jednotným sväzom slovenských roľníkov.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Pán člen Rady Marek Čulen.

Člen SNR Marek Čulen:

Ctená Slovenská národná rada! Je nutné z tohto miesta pripomenúť, že zaosta-

losť, priemyslová zaostalosť nášeho zemedelstva je skutočne neudržateľná. Zahranície dodáva na náš trh oveľa lacnejšie zbožie, než môžu naši roľníci vyrábať. Vyplýva to čiste z toho, že naše zemedelstvo je veľmi zaostalé s technickej stránky. Sú ťažkosti i v druhých zemiach, že zemedelstvo technicky nie je tak vypravené ako v priemysle, čo má ďalekosiahle následky, že i v druhých zemiach zemedelstvo trpí ďaleko viacej proti priemyslu, že samotní roľníci ďaleko horšie žijú, ako v priemyslových oblastiach ľudia. To vyplýva čiste z toho, že zemedelstvu sa nevenuje tak veľká pozornosť so stránky technickej, ako priemyslu. Uvediem napríklad Spojené štáty americké, podľa národohospodára Appa v 1899 roku v priemysle mali 51.642 HP, v zemedelstve bolo 22.519 HP. Jestli toto porovnáme, na 100% vidíme, ako postupne zemedelstvo ostáva za priemyslom, čo sa týka techniky. V roku 1909 bolo 81.766 HP používané v priemysle, 31.107 HP v zemedelstve. Avšak už v roku 1929 taký veľký rozdiel bol, že v priemysle sa používalo 183.094 000 konských síl a v zemedelstve 704.920 HP. Zvýšenie činí teda v priemysle 439% a v zemedelstve len 211%. Čo chceme s týmto hovoriť? Chcem poukázať na to, že napriek tomu, že i v Spojených štátoch Amerických i v Kanade malé zemedelstvo ostáva technicky zaostalé za priemyslom, napriek tomu vidíme, že z Kanady nám prichádza obilie. Čítal som minulý týždeň v jednom moravskom časopise, že v Podmokli je nám dodané za 96.— korún q pšenice. A my vidíme, že naši roľníci nevychádzajú ani pri 275 korunách. Vidíte, takto stojíme v zemedelstve. Teraz uvažujme o tomto, kam prichádza naše zemedelstvo. Tento samotný Dr. App uvádza nasledovné: že pokiaľ u malého roľníka 1 buschl pšenice sa vyrába od 2 dolárov do 3,27 centov, pohybuje sa zatiaľ u stredného farmára so zdokonalenými strojmi výroba buschu pšenice na 35 až 41 centoch. Zatiaľ sa na veľkej farme, veľkej ranchi kde sa používajú moderné stroje, sa vyrábala 1 buschl pšenice za 28 centov. Toto vidíme, toto nám dokazuje, čo v zemedelstve znamenajú stroje. Tedy je veľmi pre nás poučné a je chválhodné, že prichádzame k tomuto uzáveru, že keď malý roľník nemôže používať tohto stroja, aby mu cestou týchto staníc bolo umožnené používať stroje. Zase tu môžem citovať nasledovné: Pán Dr.

Bilian v Zemedelskom vestníku Československej akadémie hovorí, že len samotný traktor dodáva úžitku, keď je plne využitý, až 28.000 korún ročne. Pochopiteľne, jestli by tento traktor bol používaný na pôde malej, teda nižšie 20 ha, tohto traktora by bola škoda, lebo nemôže byť plne využitý, avšak jestli tento traktor stanica dáva k dispozícii, traktor môže byť plne využitý, vtedy donáša veľkého úžitku nášmu roľníctvu. No, pri tejto príležitosti chcel by som poznamenať jedno: ako stavajú sa teraz títo ľudia, ktorí chcú dokazovať, že na veľkostatkoch sú menšie zárobky na hektári, než u malých a stredných roľníkov, ktorí sa stavajú proti odstupňovaniu cenám a chcú dokazovať, že tu není žiadneho rozdielu, dokonca čítame, v „Budovateli“ jeden článok, kde sa uvádza nasledovné: „Dôchodok podnikateľa u malého roľníka, (to už není ani skoro roľník) do 2 hektárov, na 1 hektár je 2.717 korún, od 2 do 5 h. 1.811.— od 5 do 20 1.180.— od 20 do 100 632.—, nad 100 hektárov 519 korún. A tu sa pozrime, čo hovorí druhý pán, Dr. Brdlík. Pán Dr. Brdlík hovorí nasledovné: „Majiteľ pôdy, tedy roľník od 2 do 20 hektárov, dodáva na trh za 1.500 korún“. Poznámam, štatistika je z roku 1931. Roľník od 20 do 100 hektárov dodáva na trh za 1.715 korún a nad 100 hektárov dodáva za 2 400 korún z jedného hektára. Tuná vidíme, ako je vyvrátená zpráva písaná v Budovateli, že je písaná opačne. Keby sme sa mali podľa tejto zprávy riadiť, my by sme dnes museli hlasovať proti traktorovým staniciam. Museli by sme hlasovať proti tomuto technickému zariadeniu, lebo vidíme, že by sa nám to lepšie oplácalo pracovať ručne. A my vidíme opak. Pravdepodobne tento pán, ktorý je tuná pod značkou P. F. lebo ako, vychádza z toho hľadiska, že maloroľník dochováva ošípané, ktoré ošípané kŕmi z lebedy, z bukvice, zo zeliny, prikupuje otruby, všetkými možnými spôsobmi sháňa, pracuje, dovyrába si a toto všetko, čo on donáša, ako keby sa urodilo na tomto hektári, u tohto malého roľníka. A na druhej stránke pochopiteľne, tí veľkostatkári, dostávajú takmer zadarmo pracujúcu silu, ako aj viem za Československa za 6.—8.— korún, nemuseli stroje objednávať, nemuseli sa technicky zariaďovať, lebo mali dosť lacných otrokov. A na tomto stupni veľká čiastka slovenských veľkostatkárov by

chcela ďalej zotročovať náš ľud, než by mala investovať určité peniaze do svojho majetku a lacnejšie dorábať, teda sa im to neopláca. Lepšie je využívať otrocké sily, potom politicky takto manévrovať a dokazovať, že sa jej to neoplatí. Ale my vidíme dnes pri našich jednaniach, veľmi správne citované pánom kolegom Gašperikom, že áno, je nevyhnutne nutné zavádzať strojovú stanicu, je nevyhnutne nutné zdokonaľovať technicky celé naše zemedelstvo, lebo v takomto stupni, v akom sa nachádzame, není možné naďalej sotovať. Tento rozdiel, ktorý tu je medzi malým a veľkým roľníkom musí byť odstránený. Táto zaostalosť technická musí byť odstránená. A odstránená môže byť len vtedy, keď bude celoštátna, celonárodná výpomoc týmto našim dedinám, týmto našim chudobným a slabým, sociálne slabým roľníkom. Pretože si nemôžu zakúpiť samostatne tieto stroje, je nutné im vypomáhať, je nutné organizovať ich v družstvách, aby tento rozdiel bol do tej doby, dokiaľ naše malé roľníctvo nebude môcť používať stroje, sotretý. Do tej doby bude našou povinnosťou tomuto roľníctvu vypomáhať. Teda najlepšie dnes vyvraciam všetky tie argumenty, všetky tie tvrdenia dotýčnych pánov, ktorí sa stavajú proti odstupňovaným cenám. Je dokázané, že áno, stroj je výnosný nielen na veľkostatkoch, vynáša nielen nášmu roľníctvu, ale celému národu pomáha. Som preto, aby tento návrh bol jednohlasne prijatý. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Pán člen Rady Andrej Žiak.

Člen SNR Andrej Žiak:

Slávna Slovenská národná rada! Zriadenie ústavu pre mechanizovanie pôdohospodárskej výroby na Slovensku v širokom rámci uzákoní doterajší neorganizovaný spôsob mechanizovania poľnohospodárskej práce na Slovensku. Dvíhaním vzdelanostnej odbornej úrovne na Slovensku, odbornými školami, hospodárskymi a odbornými školami, naučil sa slovenský roľník nielen uľahčiť si svoju krvopotnú prácu, ale aj zvýšiť výnos pôdy, získať strojovou výrobou čas obdobia, kedy je najviac potrebné využiť chvíľu v hospodárstve napríklad včasné siatie, využitie času k mlatbe atď. Slovenské roľníctvo doteraz ne-

malo Ústavu pre mechanizovanie pôdohospodárskej výroby. Ale malo smysel pre organizovanie mechanizácie svojpomocou. V pokročilých roľníckych slovenských dedinách nie sú zriedkavé prípady spoločného zakúpenia a užívania poľnohospodárskych strojov, ktoré účelne používané, značne zvyšovali a zvyšujú produkciu poľnohospodárstva, pomáhajú dôkladne využiť pôdu a tak zvýšiť ten národohospodársky dôchodok v štáte. Doterajší inprovizovaný spôsob nákupu strojov spoločnými silami prevádzaly s dobrým výsledkom naše roľnícke družstvá, najmä družstvá úverné, ktoré práve tak, ako aj činitelia v nich, šíritelia roľníckeho pokroku a hospodárskeho povznesenia slovenského roľníctva, zaslúžia si dnes zmienku a vďaka, keď v širokom rámci uzákoňujeme cieľavedomé mechanizovanie pôdohospodárskej výroby zriadením odborného štátneho ústavu. Pôjde o to, aby ústav netrpel byrokratickou zaťaženosťou, aby bol pružný, pohotový, a aby tak bol skutočným pomocníkom nášmu roľníctvu. Je znakom a bude zárukou nášho pokroku v podnikaní poľnohospodárskom, keď dáme nášmu roľníctvu viac vzdelania, viac strojov, viac technickej pomoci, aby nám roľníctvo túto starostlivosť odmenilo dorobením viac chleba, viac dobytka a poľnohospodárskych produktov. Pravda, roľníctvu musíme dať v záujme jeho hmotnej istoty aj primeranú odmenu za jeho produkty, musíme roľníctvu zaručiť rentabilitu v poľnohospodárskom podnikaní. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

K slovu sa ďalej hlási pán člen SNR Jozef Hanzel.

Člen SNR Jozef Hanzel:

Slávna Slovenská národná rada! K predloženému návrhu nariadenia Slovenskej národnej rady o zriadení ústavu pre mechanizovanie pôdohospodárskej výroby podávam pozmeňujúci návrh v § 2. odst. 2. v tomto znení:

Štatút ústavu vydá Sbor povereníkov nariadením na návrh Povereníctva pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, podaný po dohode s Povereníctvom financií a s Najvyšším kontrolným dvorom a po vypočutí Jednotného sväzu slovenských roľníkov. Svoj pozmeňujúci návrh odôvodňujem tým, že pri § 1. odst. 2. je vsunutá

veta „Po vypočutí Jednotného sväzu roľníkov.“ Odôvodňujem návrh ďalej tým, že Sbor povereníkov je inštitúcia, je úrad, ktorý by sa ťažko mohol dohadovať s Jednotným sväzom roľníkov, tak to by bolo lepšie, aby bol len vypočutý Jednotný sväz.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Sotrvávajú páni navrhovatelia Dr. Faltan a pán člen Rady Hanzel na svojich návrhoch?

Člen SNR Dr. Faltan (z lavice). Súhlasím s návrhom kolegu Hanzela.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Keďže nikto sa nehlási, debatu ukončujem a prikrôčime k hlasovaniu. Kto je za prijatie pozmeňujúceho návrhu člena Rady pána Dr. Faltana, modifikovaného návrhom pána člena Rady Hanzela, nech zdvihne ruku. To je jednomyselné.

•Dávam hlasovať o vlastnej zpráve výborov. Kto je za prijatie? To je jednomyselné. Vyhlasujem návrh nariadenia za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikrôčime k prerokovaniu 6. bodu programu. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia o predĺžení niektorých zmenkoprávných lehôt. Zpravodajcom je pán Dr. Haljan. Prosím, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Pavol Haljan:

Slávna Slovenská národná rada! Hospodárske pomery, ktoré dnes sú predovšetkým podmienkou rýchlym a dobrým poskytovaním lacného úveru, vyžadujú si veľké zásahy, ktoré sa postupne uskutočňujú a mnohé tieto zásahy samozrejme zasiahly aj do nášho úverového hospodárenia. V dôsledku tohto, hlavne pokiaľ ide o zmenkové úvery, nemohly a nemôžu tieto úvery byť tak rýchle likvidované, ako je to obvyčajne pri podpísaní zmenky dohodnuté. Preto Slovenská národná rada už v minulom roku jedným nariadením predĺžila platnosť niektorých zmenkoprávných lehôt, avšak platnosť tohto nariadenia skončila 31. decembrom 1945. Vzhľadom na to, že bola pred peňažnými ústavami našimi menová forma a mnoho peňažných mäs je viazaných na vkladných listoch, nemôžu zmenkoví dlžníci meniť svoje zmenkové záväzky. Taktiež naše peňažné ústavy sú veľmi zaťažené vykoná-

vaním menovej reformy a nemôžu sa venovať týmto otázkam, to znamená, nemôžu predkladať na likvidovanie zmenky, alebo nemajú času predložiť ich na protestovanie. Preto predkladaný návrh chce uľahčiť prácu našim peňažným ústavom a týmto nariadením predlžujú sa od 1. januára t. r. lehoty na uplatnenie a splnenie zmenkoprávných nárokov do 30. júna 1946. Tento termín sme určili preto, že peňažné ústavy dotedy už budú sa môcť venovať aj týmto svojim záležitostiam a iste budú môcť upraviť si všetky svoje záležitosti do tej doby.

Právny výbor oslovuje tak, ako mu bola predložená prerokoval, uznal jej naliehavosť a predkladám ju za právny výbor k schváleniu Slovenskej národnej rady.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenej zpráve. Kto sa hlási k slovu? Nikto. Prikrčíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie zprávy, tak ako bola zpravodajcom prednesená. To je jednomyselné. Vyhlasujem návrh za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Nakoľko dnešný program je vyčerpaný schôdzu zaključujem s tým, že pokračujeme zajtra o 3. hodine odpoľudnia.

Stenografický zápis o priebehu 16. zasadnutia pléna SNR zo dňa 26. februára 1946.

Prítomní: 72 členov SNR, predseda Sboru povereníkov Karol Šmidke, povereníci: Dr. Samuel Belluš, Dr. Ivan Štefánik, Dr. Gustáv Husák, František Komzala, Dr. Ján Púll, Dr. Július Viktory.

Začiatok: 15.20 hod. Koniec: 18.30 hod.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich: (cengá).

Slávna Slovenská národná rada! Otváram dnešné zasadnutie pléna Slovenskej národnej rady a konštatujem, že je usnásania schopná.

Svoju neprítomnosť na dnešnom zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady dodatočne ospravedlnil člen Rady pán Gustáv Zeman.

Na dnešnom zasadnutí bola rozdaná táto tlač:

Návrh Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o úprave právnych pomerov osôb, ktoré reemigrovaly do Českosloven-

skej republiky. Návrh bol pridelený výborom právnemu, hospodárskosociálnemu a rozpočtovému.

Návrh Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o opatreniach súvisiacich s výmenou a odsunom obyvateľstva nemeckej a maďarskej národnosti zo Slovenska. Návrh bol pridelený výborom právnemu, hospodárskosociálnemu a rozpočtovému.

Zpráva právneho a hospodárskosociálneho výboru o návrhu povereníka pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o zriadení Štátneho fondu pre poskytovanie pomoci účastníkom a obetiam bojov za slobodu a pozostalým po nich.

Zpráva právneho a hospodárskosociálneho výboru o návrhu povereníka pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o ochrane nájomníkov.

Zpráva právneho, hospodárskosociálneho a rozpočtového výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o opatreniach súvisiacich s výmenou a odsunom obyvateľstva nemeckej a maďarskej národnosti zo Slovenska.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia, ktorým sa predlžuje účinnosť niektorých právnych predpisov, obmedzených na stav brannej pohotovosti štátu.

Zpráva právneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o úprave služobných a platových pomerov členov Sboru Národnej bezpečnosti.

(Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich cengá).

Prikrčíme k rokovaniu o stanovenom programe. Prosím, aby slávna Slovenská národná rada vzala láskave na vedomie, že prvý bod programu bude sa prejednávať po piatom bode, takže začneme s prerokovaním druhého bodu, to je zpráva právneho, hospodárskosociálneho a rozpočtového výboru o návrhu nariadenia o zriadení vodoprávných, vodotechnických a vodohospodárskostavebných úradov. Zpravodajcom je pán člen Rady Július Gašperík, prosím, aby sa ujal slova.

Člen SNR Július Gašperík:

Slávna Slovenská národná rada! Dostal sa mi údel, že po tretí raz som tu na tomto mieste, aby som sa ujal ako zpravodajca osnovy, ktorá sa týka organizácie vodohospodárskej služby na Slovensku. Dúfam, že dnes konečne azda sa nám predseda len

výsledok ukáže, že s takou trpezlivosťou prekonávame ťažkosti a budeme môcť túto otázku dať konečne pod strechu.

Slávna Národná rada! Kto by neuznal účelnosť vodohospodárskej služby, ktorá má nám upravovať vodné toky, má nám zvýšiť výnos pôdy, má nám hradiť bystriny, má nám stavať hrádze, má nám podávať dobrú pitnú vodu pre náš vonkov, a má nám organizovať meliorácie. Iste i ten najmenší sedliak si to veľmi dobre uvedomí, čo takáto služba preň znamená. Menovite vodohospodárske meliorácie, ktoré sú jednou čiastkou tejto vodohospodárskej služby, majú nesmierny význam pre naše pôdohospodárstvo. Vodohospodárskymi melioráciami zvyšujeme najmä produktivitu, snižujeme podnikateľské riziko a zabráňujeme živelným pohromám. Z hľadiska národohospodárskeho ich význam spočíva v tom, že nimi je zvyšovaná celková produkcia pôdohospodárska tak absolútne, ako aj relatívne po plošnej jednotke. Zvyšujeme nimi surovinovú základňu pre výživu obyvateľstva a pre priemysel. Vodohospodárske práce dávajú zamestnanie značnému počtu robotníkov, napríklad v minulosti v Československej republike priemerne denne bolo zamestnaných len pri melioráciach na 12 000 robotníkov. Ide tu o niekoľko desiatok tisíc robotníkov, ktorým kultivácia pôdy a menovite meliorácia a úprava tokov poskytujú prácu. Na meliorovaných pozemkoch zvýši sa nám naturálny výnos, usnadní sa nám obrábanie pôdy, zlepšia sa nám oševné postupy. Podľa súkromnej ekonomiky je nám známe, že na meliorovaných pozemkoch priemerne zvýši sa výnos obilnín o 50%, výnos okopanín o 60% a výnos lúk až o 70%. Lenže, keď sme teraz uvažovali o úprave vodohospodárskej služby a keď sme pozerali na dané okolnosti, v akých žijeme a na skúsenosti, ktoré sme cestami v zahraničí mohli získať, by sme mohli dať ďalšiu agendu našej vodohospodárskej službe, ktorá není priamo zahrnutá v našej osnove, ale ktorú dať bude úkonom dotyčného rezortu. Túto ďalšiu novú agendu vidím v tom, žeby sme prikočili k sústavnejšiemu organizovaniu nášho horského hospodárstva, k zriaďovaniu povojnových hospodárstiev, zvaných kejdových. Hospodárstiev vo vysokých polohách máme len v štátnych rukách na 30.000 kat. jut. horských pašienok, ktoré nie sú dobre upravené z toho dôvodu, že voda potrebná k

týmto pašiekam, poťažne ich porastu nie je spútaná, nebola táto agenda dosiaľ vykonávaná. Kto cestuje popod Tatry vidí, v okolí Važca a Štrby takzvané nardety je to kremičitou kyselinou naplnená takzvaná škuta, čiže smilka tuhá, ktorá nám tam rastie a iste, že nám nerobí ozdobu. To sú horské pašienky, ktoré by bolo možné cestou kejdového hospodárenia a za pomoci vody na širšom podklade zveľadiť tak, aby sme mali krásnu zeleň, krásne líky, krásnu záhradu, krásny zelený obruš. Toto je možné, keď zapneme ďalšie úkoly na túto službu, ktoré nám čas prináša. Dámy a pánovia, toto je každému i tomu najmenšiemu sedliakovi všeobecne známe. Nebolo snáď jasné niektorým pánom členom to, prečo sa tieto vodohospodárske úrady rozčleňujú na tri úrady, a síce na štátne vodoprávne úrady, ktoré sú vrchnostenským samostatným orgánom, ktoré nám vydávajú výmery a rozhodnutia. Potom na štátne vodotechnické úrady, ktoré nám vykonávajú funkciu odborného znalca. Majú právo sa odvolať proti výmeru, rozsudku, keby v tom výmere vodoprávneho úradu nebol braný ohľad na mienku odborného znalca. Toto je ten druhý úrad.

Tretí je Štátny vodohospodárskostavebný úrad, ktorý má tú funkciu, že podľa schválených plánov stavia.

Nebolo možno tieto tri úrady slúčiť, pretože, ak chceme odvolanie, apelát podať, musíme ho podať na takú inštitúciu, ktorá je neodvislá od tej, v ktorej sa apelácia podáva.

V dôsledku toho sú tu Štátny vodoprávny, Štátny vodotechnický a Štátny vodohospodársko-stavebný úrad, ktoré sú v predloženej osnove samostatne uvedené. Bola tu formálna záhada predtým v tom, že slávna Národná rada žiadala, aby sa vyžiadala súhlas Ministerstva zemedelstva a Ministerstva dopravy a verejných prác k tejto osnove. Toto sa konečne stalo a dovoľm si uviesť a citovať pripis, ktorý mám z Ministerstva dopravy a verejných prác zo dňa 16. februára 1946.

„Ministerstvo dopravy a verejných prác uznáva naliehavú potrebu, aby čo najskôr na Slovensku bola organizovaná štátna vodoprávna, vodotechnická a vodohospodárskostavebná služba takým spôsobom, aby riadne mohla plniť jej uložené úkony a nemá zo svojho rezortného hľadiska proti tomu, aby bola táto služba zriadená, žiad-

nych námietok. Ministerstvo dopravy a verejných prác súhlasí s osnovou tak, ako bola Poverenictvom pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu navrhnutá."

Ministerstvo zemedelstva dalo súhlas k osnove listom zo dňa 18. februára 1946 v tomto znení:

„K žiadosti Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu, v ktorej je požadované stanovisko Ministerstva zemedelstva k osnove povereníka pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu o zriadení vodoprávných, vodotechnických a vodohospodárskostavebných úradov pre územie Slovenska sa sdeľuje, že s ohľadom na terajšiu naliehavú potrebu súhlasí Ministerstvo zemedelstva s navrhnutou osnovou nariadenia Slovenskej národnej rady.

Ministerstvo zemedelstva zásadne súhlasí vzhľadom k tomu, že ide o činnosť, ktorá bola kedysi pričlenená do kompetencie bývalých župných úradov na Slovensku."

V oboch prípadoch je pritom podotknuté, že toto nariadenie nesmie prejedukovať, poťažne ovplyvniť azda celoštátny vodohospodársky zákon, keď príde k celkovej úprave tejto služby a kodifikácii vodného zákona platného v Čechách a platného na Slovensku.

Po tomto osvetlení, ktoré som tu podal a po odstránení týchto formálnych prekážok, ktoré nám stály v ceste, že sme túto osnovu dosiaľ nemohli dať pod strechu navrhujem, aby plénum Slovenskej národnej rady túto osnovu schválilo. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenej zpráve. Kto sa hlási k slovu? Pán člen Rady Dr. Faltan.

Člen SNR Dr. Michal Faltan:

Slávna Slovenská národná rada! Žiadali sme už dvakrát, aby tento návrh bol stiahnutý s rokovania pléna Slovenskej národnej rady preto, že sme považovali za potrebné, aby táto otázka bola upravená celoštátnie, nakoľko ide o utvorenie nových úradov. Vzhľadom na to, že obe zainteresované ministerstvá — Ministerstvo dopravy a verejných prác a Ministerstvo zemedelstva — zaujali k tejto osnove kladné stanovisko, prehlasujem za Klub Komunistickéj strany, že za túto osnovu budeme hlasovať a že ju vítame. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Nakoľko nikto, rozpravu pokladám za ukončenú a prikróčíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie zprávy pána zpravodajcu, nech zdvihne ruku. To je jednomyselné, vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikróčíme k prerokovaniu tretieho bodu programu, to je zpráva právneho a hospodárskosociálneho výboru o návrhu povereníka pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia, ktorým sa dopĺňa a pozmeňuje nariadenie č. 107/1945 Sb. n. SNR o dočasnej úprave štátnej starobnej podpory. Zpravodajcami sú pán člen Rady Dr. Pavol Haljan a pán člen Rady Ivan Frlička.

Prosím prvého zpravodajcu p. Dr. Haljana, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Pavol Haljan:

Slávna Slovenská národná rada! Starobné podpory boli na území Československej republiky po prvýkrát zavedené zákonom č. 43/1929 Sb. z. a n. Podľa tohto zákona dostávali československí štátni príslušníci 500 korún ročne, ktorí dňa 1. júla 1926 dosiahli alebo prekročili 60. rok svojho veku, a ktorí by povahou svojho životného povolania, boli účastní poistenia pre prípad invalidity a starobu, buď podľa zákona č. 226/1924 Sb., alebo podľa zákona 148/1925 Sb. Prirodzenou úmrtnosťou ubúdalo na percipientoch, nakoľko podľa horouvedenej textácie noví nepribúdali. Najmladší percipient bude mať tohto roku 80 rokov. Keďže táto suma i s príplatkom obce 10 až 20% za terajšej hospodárskej situácie bola iba almužnou, prikróčila Slovenská národná rada k novej úprave štátnych starobných podnôr. Stalo sa tak nariadením č. 107/1945 Sb. n. SNR. Toto nariadenie bolo len dočasnou úpravou dnešného stavu, lebo sa očakávalo, že vec bude upravená celoštátnie, ako to bolo prisľúbené na rokovaní na Ministerstve sociálnej starostlivosti a ochrany práce v júni 1945.

Vec je pre Slovensko veľmi súrna, lebo na území Čiech a Moravy táto podpora bola dvakrát zvyšovaná, nariadením č. 226/1940 Sb. a nariadením č. 164/41 Sb.

Na Slovensku bola táto otázka upravená nariadením č. 107/1945 Sb. nar. SNR, v ktorom sme sa odchýlili od zásady zák.

č. 43/1929 Sb. z. a n. a udelenie štátnej podpory sme neviazali na tých, ktorí prekročili 60. rok veku k 1. júlu 1929, ale táto podpora sa poskytla všetkým osobám vyše 65 ročným.

Dôvody preto boli nasledovné: na Slovensku je asi 2,862.000 ha zemeľskej pôdy okrem lesov a 455.000 poľnohospodárskych závodov. Na jedno hospodárstvo pripadá priemerne 6.3 ha pôdy, po odpočítaní pasienkov nie celých 5 ha pôdy.

Keď podľa tohto usudzujeme na sociálnu skladbu obyvateľstva poľnohospodárskeho zamestnania, vidíme, že je niekoľko 10 tisíc deputátnikov a trvalých poľnohospodárskych robotníkov, že podstatnú časť obyvateľstva poľnohospodárskeho zamestnania tvoria vlastníci poľnohospodárskej pôdy vo výmere do 2 hektárov. To je asi 180.000 poľnohospodárskych podnikov, ktoré predstavujú spolu asi 700.000 obyvateľov. Ťažko je povedať o tejto skupine, že sú to všetci roľníci. Títo sa živia čiastočne námezdnou prácou v poľnohospodárstve, ako drevorubači alebo sezonní robotníci, alebo sa zaoberajú domácou výrobou. Svoje existenčné minimum musia dopĺňať vyhľadávaním príležitostných zárobkov, mimo vlastného roľníckeho podnikania. Hoci do tejto skupiny patrí asi 40% našich poľnohospodárov, vlastní však necelých 6% poľnohospodárskej pôdy. Najväčšou složkou v roľníctve sú maloroľníci s výmerou pôdy od 2 do 10 hektárov. Sem patrí asi 220.000 poľnohospodárskych závodov, čo je skoro polovica všetkých a predstavuje asi 850.000 obyvateľov. Vieme, že aj z tejto skupiny našich štatistických roľníkov značná časť musí hľadať zdroj zárobku mimo vlastného hospodárstva. A len $\frac{1}{10}$ roľníkov tvorí strednú hospodársku vrstvu, sebestačnú z vlastného hospodárstva. Pravda, sem patrí len asi 45.000 hospodárstiev. Je teda zrejmé, že mnohí takzvaní roľníci pracovali námezдне už či rukou alebo poťahmi pri sväzani dreva z lesov, atď. Poistení sociálne neboli a tak mnohí na starosť nemajú z čoho žiť, lebo skromné polia odovzdali svojim deťom a sami nemajú starobný dôchodok od sociálnej poisťovne. V mesiaci decembri 1945 Ministerstvo ochrany práce a sociálnej starostlivosti predložilo Dočasnému národnému zhromaždeniu osnovu zákona, ktorou len pre územie Čiech a Moravy zákonom č. 43/1929 zvyšuje podporu na 6.000 korún ročne, potažne ak ide o

osoby v spoločnej domácnosti žijúce, ktoré nie sú trvale tak bezmocné, že by potrebovaly pomoc druhej osoby, na 3.500 korún ročne. Ovšem príplatok obce podľa tejto ich úpravy neriadi sa touto zvýšenou podporou, ale vymieriava sa podľa úpravy, prevedenej vládnym nariadením č. 164/1944. Táto úprava platná však len v zemiach českých je teda uzákonená zákonom č. 155/1945 Sb. Naša úprava z roku 1945 je síce výhodnejšia z toho hľadiska, že každý chudobný starec, ak splní všetky predpoklady, môže dostať od 65. roku starobnú podporu. Nevýhoda je však v tom, že podpora činí len 1.440.— korún ročne. My sme boli opatrní pri zvyšovaní podpory, aby sa nepredišla finančne neúnosnou úpravou spoločná celoštátna úprava. Teraz, keď pre české zeme pre určité osoby sú starobné podpory zvýšené, je treba z dôvodu sociálnej spravodlivosti i u nás tak urobiť. Pravda, nemôžeme všetkým osobám uvedeným v § 1 nariadenia č. 107/1945 Sb. nar. SNR priznať 6.000 korún ako podporu ročne, pretože znamenalo by to veľké finančné zaťaženie. V roku 1938 bolo na celom území Slovenska 39 osôb, ktoré poberaly podporu podľa zákona 43/1929 Sb., najmladší z ktorých má toho roku 80 rokov. Nateraz sa odhaduje počet percipientov podpory podľa nariadenia 107/1945 Sb. n. SNR na 9.000 až 10.000, presné dáta však ešte nie sú, takže nevieme presne určiť, koľkým osobám z územia, ktoré bolo aj okupované Maďarmi sa tiež táto podpora prizná. Zvýšenú rentu, teda 6.000 korún bude používať podľa predbežných odhadov asi 6.000 osôb. Právny výbor osnovu na svojom zasadnutí pre-rokoval, uznal ju za naliehavú a doporučujem ju preto za právny výbor slávnej Slovenskej národnej rade k schváleniu. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prosím referenta p. člena Rady Frličku, aby sa ujal slova.

Člen SNR Ivan Frlička:

Slávna Slovenská národná rada! Návrh povereníka sociálnej starostlivosti, ktorý má upraviť starobné podpory je vlastne novelizovaním nariadenia SNR z roku minulého, nar. č. 107. Nakoľko predrečník dodatočne objasnil dôvody, pre ktoré tento návrh sa predkladá, nepovažujem za potrebné sa rozširovať o veci, mám len po-

vinnosť oznámiť, že hospodársko-sociálny výbor dňa 19. t. m. podrobne prerokoval návrh a usniesol sa navrhnuť ho plénu k schváleniu.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenej zpráve, kto sa hlási k slovu? Prosím, člen Rady pán Dr. Ing. Linczény.

Člen SNR Dr. Ľudovít Linczény:

Panie a páni! Vítam pozmeňujúci návrh pôvodného nariadenia SNR, ktorý je zas opravou československého zákona o starobnej podpore. Spomínam to preto, že i toto nariadenie možno bude zas podkladom celoštátneho podobného riešenia starobnej podpory. A tu treba konštatovať, že Slovenská národná rada, ako tak často, prichádza iniciatívne, čo dosvedčuje jej sociálne ctenie o tých najslabších, ktorí nemôžu za to, že boli vyradení z pracovného procesu. Panie a páni! Verte, je ťažký život človeka, ktorý bez vlastnej viny stáva sa upracovaný, obtiažou a príťažou svojho najbližšieho okolia. A tu Slovenská národná rada chce týchto bývalých pracovníkov odmeniť aspoň tým, že im dá aspoň malý príspevok výživy, bez toho, aby ich urazila almužnou. Dúfam, že nikto nebude z Vás proti tomu a že nikto nebude považovať tento príspevok za zbytočný. Verte mi zaslúžia si títo vyradení ľudskej spoločnosti tejto podpory a doprajme im, panie a páni, trocha toho úslnia, aby aj tí, ktorí nemôžu zato, že bývalé pracovité ruky sa stali starecky trasľavé, aby aj pre týchto vyradených veteránov práce platilo heslo: Hoden je delník mzdy svojej. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Keďže nikto, ukončujem rozpravu a prikráčime k hlasovaniu. Kto je za prijatie zprávy prednesenej pánmi zpravodajcami, nech zdvihne ruku. Je to väčšina, vyhlasujem oslovu nariadenia za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikráčime k prerokovaniu 4. bodu programu, ktorý je zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia, ktorým sa predlžuje účinnosť niektorých právnych predpisov obmedzených na stav brannej pohotovosti štátu. Referentom je pán člen Rady Dr. Haljan. Prosím, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Pavol Haljan:

Slávna Slovenská národná rada! Vládnou vyhláškou č. 162/1946 Sb. skončil sa stav brannej pohotovosti štátu dňom 31. decembra 1945. K tomuto kroku viedli našich vládnych činiteľov predovšetkým dôvody úsporné, avšak toto zrušenie je nesporné aj znakom konsolidácie našich vnútorných pomerov. Toto rozhodnutie však hlboko zasiahlo našu vnútornú administratívu, ktorá na základe niektorých noriem, zakladajúcich sa práve na brannej pohotovosti štátu ďaleko pružnejšie a pohotovejšie mohla v prípade potreby zakročiť a riadiť náš hospodársky život. Samozrejme, že u nás vzhľadom na vojnu veľmi poškodené hospodárstvo, musíme ešte i terajší stav kvalifikovať ako mimoriadny. Ešte aj dnes musíme ťažko zápasiť so zásobovaním nášho obyvateľstva priemyselnými produktami, potravinami, atď. a tu vydávanie akýchkoľvek príkazov bolo by iluzórne, keby naše správne orgány povereníctiev — napríklad Povereníctva výživy a zásobovania alebo Povereníctva priemyslu a obchodu — nemali možnosť vydávať také príkazy, ktoré doteraz na základe zákona č. 21/1942 Sl. z., č. 51/1942, v znení zákona č. 21/1943 Sl. z. a najmä uplatnením ústavného zákona č. 100/1942 Sl. z. umožňovali našim orgánom riešiť pružne všetky naliehavé otázky mzdovej politiky, verejného zásobovania, usmerňovať celú výrobu v prospech verejný. Norma uvedená pod bodom f) predmetného návrhu zák. č. 254/1942 Sl. z. v znení nar. č. 127/1945 Sb. nar. SNR, je dôležité pri riešení terajšej bytovej krízy, o ktorej iste SNR bude mať príležitosť hovoriť, a o ktorej bude nutné hovoriť. Pri tejto príležitosti dovoľujem si poukázať ako právnik na neudržateľný stav v našej zásobovacej agende. Zásobovanie, aby mohlo byť prevádzkané riadne, musí riadiť a mal by riadiť jeden ústredný orgán.

Túto agendu však u nás vykonáva niekoľko úradov. Na základe ústavného zákona č. 100/1942 Sl. z. a nariadenia č. 5/1945 Sb. nar. SNR vykonáva túto pôsobnosť Povereníctvo pre výživu a zásobovanie a Povereníctvo pre priemysel a obchod. Presné vymedzenie agendy oboch povereníctiev uskutočnené je len via facti, zachováva sa stav, utvorený v Košiciach. Okrem toho liečivá napríklad distribuje Povereníctvo pre zdravotníctvo, mnoho tovarov

UNRRA Povereníctvo pre sociálnu starostlivosť, a do zásobovacej agendy iste má čo hovoriť aj Štátny plánovací a štatistický úrad a taktiež Ministerstvo národnej obrany. Konečne dnes sa už domáha svojej kompetencie v zásobovaní aj Povereníctvo pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu. Je samozrejmom požiadavkou, aby vedenie celej agendy bolo sústredené v jedných rukách, nie ako je tomu dosiaľ, že túto prevádza 5 úradov, alebo aby táto agenda bola prenesená na príslušné povereníctva, avšak s presným vymedzením pôsobnosti.

Dnešný stav je taký, že keby vyhlášku alebo výmer napríklad poverenika pre príjem a obchod zrušil povereník pre výživu a zásobovanie na základe ústavného zákona č. 100/1942 Sl. z., ťažko by bolo s hľadiska práva povedať, čo je záväzné.

Právny výbor pri prejednávaní predmetnej osnovy bol si vedomý ťažkostí, vyplývajúcich z tejto situácie a konštatoval a žiadal, aby zainteresované povereníctva v záujme vecí urýchlene riešili celý problém svojej kompetencie avšak vzhľadom na veľký význam otázok so zásobovaním súvisiacich, prijal aj bod e).

Obraciam sa s tohto miesta na Sbor povereníkov, aby sa s touto vecou zaoberal a urýchlene sa postaral o jej riešenie.

Ešte o jednej otázke chcel by som sa na tomto mieste zmieniť: O postavení úradníkov na terajšom Povereníctve pre výživu a zásobovanie.

Na toto povereníctvo boli prebratí väčšinou úradníci bývalého NÚZ-u, ktorých postavenie ako štátnych úradníkov bolo veľmi labilné. Mnohí z týchto úradníkov boli prebratí a vypožičaní zo svojich riadnych úradov, kde sa na nich teraz pri povyšovaní zabúda a ich miesta sú obsadené inými úradníkmi. Niektorí zas boli prebratí zo súkromných služieb pre štátnu službu, avšak len na čas brannej pohotovosti štátu a len ako súkromní úradníci (smluvní). Pritom doba strávená na Povereníctve sa im nemusí započítať do postupu pri ich prevzatí do pragmatikálneho stavu.

Títo ľudia koľkokrát sú predmetom nezodpovedných, výrobkov, napriek tomu, že konajú svoje povinnosti svedomite, s vedomím významu zastávaného úkolu.

Apelujem na Sbor povereníkov, aby urýchlene previedol a schválil systemizáciu

miest na Povereníctve pre výživu a zásobovanie, lebo len vtedy bude možno očakávať, že úradníctvo splní riadne úkoly, ktoré sú naň kladené.

Zákon uvedený pod bodom c) 84/1942 Sl. z. chráni dlžníkov proti exekúcii tým, že zvyšuje primerane vzhľadom na dnešné pomery hospodárske jeho existenčné minimum.

Zákon č. 91/1942 (pod bodom b) predmetnej osnovy) záleží v tom, že na základe jeho ustanovení možno prísnejšie trestať tých, ktorí neoprávnene držia zbraň.

Týchto ľudí, hlavne pytlíakov, je dnes ešte značné množstvo. Právny výbor na svojom zasadnutí vynechal z pôvodnej osnovy § 2 celý, nakoľko tam citované ustanovenie — zák. č. 50/1944 Sl. zák. — tak podstatne zasahuje do slobody a základných práv občianskych, že z hľadiska dnešného poňatia demokracie by toto bolo ťažko únosné. Celkove k tejto osnove právny výbor zaujal kladné stanovisko, pretože materiu, ktorú doteraz tieto normy upravovali, by bolo veľmi ťažko bez platnosti týchto noriem ovládať.

Právny výbor však vidí, že táto osnova zasahuje do slobody jednotlivca veľmi značne, obmedzil jej platnosť do konca tohto roku a takto upravený návrh predkladá plénu SNR na schválenie.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenej správe, prosím, kto sa hlási k slovu? Pán člen Rady Laudar.

Člen SNR Laudar:

Slávna Slovenská národná rada! Podľa vládnej vyhlášky č. 162/1945 skončil sa branný stav pohotovosti štátu dňom 31. XII. 1945. Týmto dňom skončil sa stav brannej pohotovosti štátu, ale týmto dňom zanikla aj účinnosť právnych predpisov obmedzených na brannú pohotovosť štátu.

Slávna Slovenská národná rada! Keď pán povereník pre pravosúdie rozhodol sa predložiť návrh na vydanie nariadenia, ktorým sa má predĺžiť účinnosť niektorých právnych predpisov obmedzených na stav brannej pohotovosti štátu, iste mal pritom na zreteľ stanovisko konsolidačného procesu hospodárskeho života na Slovensku. Predložená osnova nariadenia v § 1 ods. a) — f) shrňuje právne predpisy, zachovanie ktorých si konsolidácia hospodárskeho života u nás vyžaduje, menovite

v ods. d), kde je citovaný zákon č. 91/1942 Sl. z. o prísnejšom trestaní neoprávnenej držby zbraní za brannej pohotovosti štátu.

Ako už tu bolo povedané, stav brannej pohotovosti štátu dňom 31. decembra 1945 skončil. Iste sa predpokladalo, že náš život je po stránke hospodárskej aj politickej usmernený a vojnové, poľahke po-vojnové pomery konsolidované. Avšak skutočnosť je pravý opak.

Pred vydaním vládnej vyhlášky o skončení brannej pohotovosti štátu mali sme presvedčenie, že naše obyvateľstvo nemá a neskrýva žiadne zbrane.

Po vydaní tejto vyhlášky zbrane sa v takej miere objavujú, že to priamo ohrozuje bezpečnosť národa, že to napomáha ničeniu národných hodnôt.

Je dokázané, že naše obyvateľstvo, hývajúc po lazoch a kopaniciach a v našom južnom pohraničí ukrýva a neoprávnene drží zbrane, ako aj množstvo streliva.

Tieto zbrane používané sú k pytliactvu, ako aj zločinnosť sa týmto rozširuje do nemožných rozmerov.

Veľmi dobre vieme, že lesná zver tvorí veľkú časť nášho národného hospodárstva, aj to, že následkom vojnových udalostí, ktoré prešli Slovenskom, bolo veľké množstvo lesnej zvere zničené. Účinnosť tohto nariadenia je odôvodnená všade tam, kde to národohospodársky záujem vyžaduje.

Slávna Slovenská národná rada! Prosím, nech mi je pri tejto príležitosti dovolené aj na iné neblahé a nežiadúce zjavy poukázať.

Za pomoci Červenej armády a spojeneckých vojsk podarilo sa fašistickú hydu vojensky umlčať, ale ešte nepodarilo sa ju úplne zničiť. Reakcia v zahraničí, ale reakcia aj tu doma svojej činnosti sa nevzdala, preto aj zpod tohto zorného uhla hľadiac, musíme žiadať kompetentných našich činiteľov, aby urobili také opatrenia, ktoré by v zárodku potlačili akékoľvek takéto hnutia.

Neoprávnené držanie akékoľvek zbrane slúži dnes len na ukojovanie pytliackych vášní, ale zajtra môže byť táto zbraň použitá na rozvrátenie nášho verejného a politického života.

Len v okruhu mesta Lučenca boli spáchané v posledných 14 dňoch dve vraždy. Jedna stopa vraha vedie až na maďarské hranice.

Aj maďarské obyvateľstvo v našom pohraničí ukrýva zbrane a nie sú zriedkavým zjavom prestrelky medzi našou Národnou bezpečnosťou a maďarskými tlupami, vojenskými zbraňami ozbrojenými, ktoré používajú na kradnutie.

Tu je potrebné, aby bola venovaná zvýšená pozornosť najmä nášmu pohraničiu aj po tejto stránke.

Slávna Slovenská národná rada! Z uvedených dôvodov navrhujem, aby novela nariadenia poverenka pre pravosúdie v plnom znení bola prijatá. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? K slovu sa hlási pán poverenik pre sociálnu starostlivosť František Komžala.

Poverenik pre sociálnu starostlivosť František Komžala:

Slávna Slovenská národná rada! Není treba zdôrazňovať a opakovať, jak potrebné je ešte v dnešných dňoch predĺžiť platnosť všetkých tých zákonov a nariadení, ktoré sa vzťahovali na dobu brannej pohotovosti štátu, pokiaľ sú ešte potrebné. Víťame obnovu nariadenia, ktorá sa zaoberá predĺžením týchto predpisov, víťame ju aj z nášho stanoviska, zo stanoviska rezortu sociálnej starostlivosti, prítom dovoľujem si slávnej Slovenskej národnej rade navrhnúť jednu maličkú zmenu, ktorá vyplýva z toho, že medzi tým, kým bolo toto nariadenie už pripravené, zatiaľ vyšla jedna naša nová norma, to je nariadenie Slovenskej národnej rady č. 142 o zriadení okresných úradov ochrany práce a Krajského úradu ochrany práce. Keďže navrhované nariadenie obnovuje v plnom rozsahu ústavný zákon č. 100/1942 Slov. zák. o Najvyššom úrade pre zásobovanie so zmenami vyplývajúcimi z nar. č. 5/1945 a 27/1945 Sb. nar. SNR, ako aj predpisy na základe neho vydané. Je treba podotknúť, že v tomto ústavnom zákone č. 100 § 4 ods. 1 písmeno c) sa hovorí, že Najvyšší úrad pre zásobovanie, ktorého pôsobnosť prešla na Povereniecťvo pre výživu a zásobovanie, vykonáva pôsobnosť predsedu Ústredného úradu práce podľa zákona č. 283/1940 Sl. z. a nar. s moc. zák. č. 21/1942 Sl. z. Keďže aj táto pôsobnosť by sa navrhovaným nariadením predĺžila, treba konštatovať, že medzitým bol ustavený Krajský úrad ochrany práce a že teda nie je možné, aby pôsobnosť, kto-

rú ten Krajský rad ochrany práce vykonáva, resp. Povereníctvo pre sociálnu starostlivosť, bola súčasne automaticky prenesená na terajšie Povereníctvo pre výživu a zásobovanie.

Preto prosím, aby táto osnova bola doplnená takto: (v bode c § 1) „... vynímajúc právomoc podľa § 4. ods. 1. c) ústavného zákona č. 100/1942 Sl. z. so zmenami vyplývajúcimi z nar. č. 5/1945 Sb. n. SNR a č. 27/1945 Sb. n. SNR, ako aj predpisy na jeho základe vydané," nakoľko táto agenda bola riešená tým spomínaným nariadením SNR č. 142/1945 Sb. n. SNR.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Pretože nikto, debatu ukončujem a udeľujem slovo pánu zpravodajcovi Dr. Haljanovi.

Člen SNR Dr. Pavol Haljan:

Slávna Slovenská národná rada! Ako zpravodajca právneho výboru pripojujem sa k návrhu pána povereníka pre sociálnu starostlivosť a citáciu § 1. ods. e) navrnujem takto: Ústavný zákon č. 100/1942 Sl. z. o Najvyššom úrade pre zásobovanie so zmenami vyplývajúcimi z nariadenia č. 5/1945 a 27/1945 Sb. n. SNR ako aj predpisy na základe jeho vydané, vyjmúc ustanovenie § 4. ods. 1. písmena c).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prikróčíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie osnovy tak, ako bola pánom zpravodajcom pôvodne i teraz prednesená, nech zdvihne ruku. To je väčšina, vyhlasujem osnovu nariadenia za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikróčíme k prerokovaniu 3. bodu programu, to je zpráva právneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o úprave služobných a platových pomerov členov Sboru národnej bezpečnosti. Zpravodajcom je pán Dr. Július Viktory, prosím, aby sa ujal slova.

Člen SNR a povereník vnútra Dr. Július Viktory:

Nariadením Slovenskej národnej rady č. 6. z roku 1945 boli formácie žandárstva a polície, utvorené alebo jestvujúce po 6. októbri 1938 na území Slovenska alebo na území okupovanom maďarským štátom, rozpustené. Namiesto týchto rozpustených formácií bol zriadený Sbor národnej bez-

pečnosti, složený z veliteľov a členov, ktorí sú zamestnancami rezortu Povereníctva pre veci vnútorné.

Podľa § 2. nariadenia č. 7/1945 Sb. n. SNR, platové podmienky veliteľov a členov Národnej bezpečnosti a ostatné otázky súvisiace v Národnou bezpečnosťou, vyriešia sa osobitným nariadením. Túto úlohu chce splniť predložená osnova. Služobné a platové podmienky príslušníkov rozpustených formácií žandárstva a polície sú toho času odchyľne upravené a to zvlášť pre bývalých žandárov a zvlášť pre políciu. Služobné pomery štátnej polície nie sú priaznivejšie, než služobné pomery bývalého Sboru žandárov. Keďže obe složky v jednotnom Sbere Národnej bezpečnosti vykonávajú tú samú službu, je len samozrejmé, že majú mať rovnaké práva a povinnosti a preto aj ich služobné a platové pomery majú byť upravené jednotne.

Z toho dôvodu je doteraz vyplácaný plat členom bývalej polície zálohove, podľa predpisov o četníctve. Táto skutočnosť však doteraz nie je podložená normou, ktorá by vyslovovala aj platové sjednotenie príslušníkov žandárstva a polície. Nakoľko na oblastných veliteľstvách Národnej bezpečnosti v Bratislave a v Košiciach sú aj civilní zamestnanci zrušených Policajných riaditeľstiev, ktorých služba je rovnocenná služba v Sbere Národnej bezpečnosti, preto je potrebné, aby aj títo civilní zamestnanci boli účastní na jednotnej úprave, ktorú ustanovenie § 1. navrhuje. Preto predmetná osnova u § 2 poskytuje týmto civilným zamestnancom príslušný prídavok vo výške rozdielu medzi ich platom a platmi členov Sboru Národnej bezpečnosti. Výbor právny a rozpočtový sa usniesol doporučiť osnovu plénu na schválenie.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenej zpráve. Kto sa hlási k slovu? Pán člen Rady Škodáček.

Člen SNR Škodáček:

Slávna Slovenská národná rada! Národná bezpečnosť patrí k tým složkám národa, ktorá si vyžaduje pozornosť všetkých. Lebo ona stráži do veľkej miery bezpečnosť osobnú i majetkovú všetkých složiek. Naša Národná bezpečnosť vznikla z bývalého sboru žandárstva po preverení a doplnená bola novými členmi z radov par-

tizánov a vojakov Slovenského národného povstania, ako osvedčených ochráncov národných práv slovenského národa. Naša Národná bezpečnosť sa veľmi skvele osvedčila za Slovenského národného povstania. Členovia Národnej bezpečnosti boli prvými ozbrojenými složkami a ich bojová schopnosť a bojová morálka bola príkladná i pre ostatných vojakov povstania. Máme v živej pamäti opravdové hrdinské činy členov Národnej bezpečnosti, ako svojimi činmi aktívne zasahovali do bojovej časti nášho povstania. Vtedy zrejme sa ukázala Národná bezpečnosť ako skutočná a opravdová a obetujúca složka národnej obrany. Preto, slávna Slovenská národná rada, je potrebné a žiadúce, aby Národná bezpečnosť ostala národu i naďalej. Aby Národná bezpečnosť zachovala si a udržala ten čistý štít skutočnej a opravdovej služby národu.

Nesmie sa stať, aby Národná bezpečnosť stála v službách tej alebo onej politickej strany, lebo tým by sa mravná pozícia tejto tak významnej složky národa zmenšovala. Hovorí sa, že to je samozrejmé. Bolo by to žiadúce, aby to samozrejmé aj bolo. Aby sa nemuselo hovoriť, že to samozrejmé aj nie je. Nesmie sa stať, aby ktokoľvek nútil členov Národnej bezpečnosti, aby vstupovali do ktorejkoľvek politickej strany, lebo Národná bezpečnosť musí slúžiť iba národu a nie politickým stranám. (Potlesk). Zase naopak, nech príslušnosť k politickej strane nemá za následok šikanovanie alebo bezdôvodné prekladanie členov Sboru Národnej bezpečnosti. Keď bola daná možnosť členom Sboru Národnej bezpečnosti politicky sa organizovať, politicko-strannícky sa organizovať, musí byť ich sloboda politického presvedčenia rešpektovaná, aby im ich organizovanosť neprekážala v kľudnej práci. Toto vyžaduje záujem národa, toto vyžaduje záujem štátu. V mene klubu Demokratickej strany vítam predložené nariadenie o úprave služobných a platových pomerov Sboru Národnej bezpečnosti, ktoré predložil pán povereník pre veci vnútorné. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Pán člen Rady Mokrý.

Člen SNR Mokrý:

Slávna Slovenská národná rada! K tejto osnove a k tomuto nariadeniu si dovo-

fujem ešte poznamenať maličký dodatok. Do Národnej bezpečnosti, ako povedal predrečník, aby nebolo strannícky zasahované. Národná bezpečnosť nech koná povinnosti svoje vedľa toho, ako jej to je určené Poverenictvom vnútra, aby sa nedopúšťali jednotlivé osoby prehmatov. Chcem podotknúť jedno: Voľajaký obežník vyšiel od Sväzu partizánov, že sa má zriadiť pri každej Národnej bezpečnosti nejaký pomocný partizánsky útvar, ktorý má byť na pomoci Národnej bezpečnosti. Poznamenávam jedno: my tú pomocnú národnú bezpečnosť máme, ktorá je zaradená pri nápomoci vysťahovania Nemcov. Vyskytol sa nám prípad, že usporiadal Červený kríž zábavu, na túto zábavu zo služby istý partizán odišiel, v opilom stave doniesol si tam automat a celú verejnosť s tým automatom rozbil. Teda, aby toto nebolo prípustné do budúcnosti, aby takí ľudia nemohli pôsobiť na verejnosti. Ja, ako partizán, si toho nepravím, aby človek musel chodiť so strachom po ulici pred týmito ľuďmi, čo ohrožujú verejnosť.

Ja som zato, vážení pánovia a dámy, aby tieto útvary boli zrušené. Máme dostatočný počet vojska a keď nie vojska, máme políciu.

Som zato, aby všetkým partizánom teraz, v mierovom stave, bola odobratá zbraň, aby človek mohol verejne chodiť a verejne sa pohybovať po uliciach.

Povereník vnútra Dr. Viktory: Kde Vás tí partizáni napádajú?

Člen SNR Mokrý: Mňa nenapádajú, ale napadli verejnosť pri zábave.

Pokladám za potrebné, aby Poverenictvo vnútra túto vec vzalo na vedomie a vyriešilo.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

K slovu sa hlási pán člen Rady major Žingor.

Člen SNR major Viliam Žingor:

Slávna Slovenská národná rada! Chcem sa vyjadriť k slovám pána predrečníka, ktorý sa tuná vyjadruje o partizánoch v tom smysle, že tí partizáni snáď svojou nedisciplinovanosťou ohrožujú verejnú bezpečnosť ľudí a podobne.

Ja som si vedomý sám toho, že existujú v radoch ľudí vôbec určité povahy, ktoré nemajú dosť konštruktívneho vzťahu k tvo-

riacemu sa štátu a právnenému poriadku, ani k práci, ale chcel by som poznamenať, že riadny, pravý partizán takéhoto postupu nemôže a nebude používať, pretože je si veľmi dobre vedomý toho, čo znamená ľud, poriadok a pokoj a čo znamená bezpečnosť. Že sa sem-tam, vyskytnú určité prestrelky, to je pravda. Stane sa to snáď vplyvom nejakého toho zvýšeného množstva alkoholu, stane sa to snáď z určitých príčin viac-menej osobných, no nemohol by som povedať, že to robia len partizáni. My sami, akonáhle dostaneme o partizánoch takéto hlásenie, sami hľadáme dotvorené čím skôr odovzdať do rúk spravodlivosti, odobrať mu zbraň a priviesť ho i iným spôsobom k poučeniu. Nemôžem však prijať ten názor, žeby snáď praví partizáni sledovali rozvrat.

Panie a páni! Mnoho sa na tých partizánov útočí. Nezabúdajme, že medzi partizánske rady dostali sa ľudia všelijakí, ktorí sledujú všetko možné, len nie práve to, čo tí partizáni chcú a chcú docieľiť. Zdôrazňujem tu, že pokiaľ je vláda vecí v našich rukách, nemôže sa stať, aby sa komukoľvek zdalo, že je z našej strany štát ohrozený. My sme si vedomí toho, že sme jedni z tých, ktorí tento štát budovali a samozrejme, že ho budeme aj udržiavať. Odmietam otvorene reč pána predrečníka, ako slová, ktoré sa vzťahujú na partizánov vo všeobecnosti. Snáď jednotlivci sa určitých priestupkov dopustili, ale jednotlivec to nie je celok. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Pretože nikto, rozpravu zaključujem a udeľujem slovo pánu zdravotníkovi, povereníkovi pre veci vnútorné Dr. Viktorému.

Povereník pre veci vnútorné Dr. Július Viktor:

Slávna Slovenská národná rada! Som rád, že konečne rozvírila sa tu debata aj o Národnej bezpečnosti a pri tejto príležitosti by som chcel poukázať na to, aké povinnosti ležia na nás, na všetkých politických stranách, z toho dôvodu, že členovia Národnej bezpečnosti môžu sa organizovať v politických stranách, môžu voľne prejavovať svoje smýšľanie. Z praxe vidíme, že by ten postup, ktorý sa ujíma dnes u nás, zaviedol našu Národnú bezpečnosť do takých koncov, kde ju za žiadnych okolností nechceme mať. Nemám, žiaľbo-

hu, po ruke rozvrstvenie politické, pokiaľ ide o príslušnosť členov Národnej bezpečnosti k tej alebo onej politickej strane. Ale môžem Vám povedať, že ich máme v Demokratickej strane viac, ako v strane Komunistickej. (Hlasy z lavíc: „To je správne!“).

Predseda sa však vždy útočí na Národnú bezpečnosť, predseda tým ľuďom lámete chrbty, neviete ich sebhavedomie pozdvihnúť, tí ľudia nakoniec nevedia, čo majú robiť. Nevie, čo chcete týmto spôsobom dosiahnuť.

Národná bezpečnosť v novom zákone bude mať jasne vytýčený cieľ. Aj dnes podľa starých zákonov je jasne povedané, čo je povinnosťou členov Národnej bezpečnosti: bdieť nad poriadkom a bezpečnosťou nielen jednotlivcov, ale aj štátu. Nedá sa to zneužívať v prospech jednej, alebo druhej politickej strany. Ja som vydal prísny obežník, že keď zistím, že niekto preto, že je príslušníkom jednej alebo druhej politickej strany, svoje úradné postavenie zneužije, že bude hneď suspendovaný, bude naňho podané trestné oznámenie a bude vylúčený z Národnej bezpečnosti. (Potlesk).

Není pravda, žeby bol dakto šikanovaný a prekladaný preto, že je členom tej alebo onej politickej strany. Môžem Vám povedať celkom otvorene, že doteraz ma absolútne nezaujímal a nezaujíma, kto je v ktorej politickej strane, mňa zaujíma len to, ako vyzerajú tie pomery na tej stanici, v tom okrese, alebo v oblasti. Nikto nebol preto preložený, že bol členom jednej strany. (Hlasy z lavíc: „Bol!“).

Bol, lebo sa hľadá na vec čiste osobne. Takýmto ľuďom nejde o záujmy verejné. Máme teraz obsadiť maďarské kraje. Musia tam byť preložení mnohí ľudia. Keď niekto na tieto miesta nechce ísť a náhodou je členom Demokratickej strany, povie sa, že tam bol preložený preto, lebo je členom tejto strany, že je preto šikanovaný a prehánaný.

Ale takto sa veci robí nedajú. Keď každého budeme len podľa toho prekladať, kde sa mu páči, u Národnej bezpečnosti sa nikam nedostaneme.

Ohľadom tých partizánov by som chcel ešte pripomenúť, že není pravda, žeby sa tvorili u Národnej bezpečnosti nejaké partizánske oddiely. Možno, že Okresný národný výbor použil niekde na stráženie sústredených Nemcov partizánov. Toto ro-

bia niektoré okresné národné výbory ešte dnes bez môjho vedomia. Nedávno ešte jeden Okresný národný výbor sa domáhal, aby sme mu zaplatili za stráženie 10—15 ľudí, čo sa stalo bez nášho vedomia.

Ale neni tuná takýchto organizácií úradne. Je len výzva na Sväz partizánov a to je aj v novom zákone, že partizáni majú v prvom rade nárok na to, aby boli do Národnej bezpečnosti prijatí. (Potlesk). Myslím, že toto neni ani strannické, ani neviem aké. A opijú sa nielen partizáni, žiaľbohu, aj u členov Národnej bezpečnosti sa to stáva, tak ako kedysi u četníkov a žandárov to tiež bolo. Z 5320 ľudí vždy sa nájde jeden alebo dvaja, ktorí sa opijú a pobijú. Dôkazom toho je skutočnosť, že dnes práve dostal som hlásenie, že podľa dnešného dňa stav trestných oznámení na členov Národnej bezpečnosti je vyše 230 gážistov a vyše 20 trestných oznámení na dôstojníkov Národnej bezpečnosti.

(Hlasy: „To je moc!“).

To je iste stav, ktorý nás neteší, ale to znamená aj to, že sa nebojíme pozrieť na celú tú záležitosť prísny okom a zakročiť všade, kde je treba. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prikročíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie zprávy a návrhu predneseného pánom zpravodajcom, nech zdvihne ruku. To je jednomyselné. Vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Teraz prerokujeme bod, uvedený na prvom mieste programu, to je zpráva právneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o prechodnej úprave v správnom súdnictve. Prosím pána zpravodajcu Dr. Brúhu, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Jozef Brúha:

Slávna Slovenská národná rada! Bol som právnym výborom zmocnený, aby som sa v pléne prihovril za prijatie nariadenia o prechodnej úprave v správnom súdnictve, tak ako bol návrh plénu rozdáný. Oba Kluby však podrobili podrobnej analýze ustanovenie § 1. a došli k záveru, že momenty Slovenského národného povstania, pokiaľ ide o hranice teritoriálne a o limitovanie časové, v tejto osnove neboly náležite shodnotené. Tieto skutočnosti, ako zpravodajca právneho výboru, som uznal, a preto navrhujem, aby osnova

bola stiahnutá s programu a po tejto stránke podrobená revízií a prepracovaná.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prikročíme k hlasovaniu o prednesenom návrhu. Kto je za prijatie návrhu, aby osnova bola stiahnutá s programu. To je väčšina, návrh sa prijíma.

Prikročíme k prerokovaniu 6. bodu programu, to je zpráva právneho a hospodárskosociálneho výboru o návrhu povereníka pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o zriadení štátneho fondu pre poskytovanie pomoci účastníkom a obetiam bojov za slobodu a pozostalým po nich.

Zpravodajcami sú páni členovia Rady Dr. Ladislav Nádaši a Emil Pečko.

Prosím prvého z nich, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Ladislav Nádaši:

Slávna Slovenská národná rada! Prvý raz sa mi dostáva tej cti, že môžem hovoriť s tohto tak veľavýznamného miesta. Preto ráčte odpustiť, keď snáď nechtiac poruším zvyky a predpisy tohto vysokého sboru.

Svetová vojna zanechala nám tisíce invalidov, vdov a sirôt, ktoré sú sverené našej starostlivosti. Stará sa o týchto v prvom rade štát, keď poskytuje zaopatrovanie invalidom, vdovám a sirotám sociálnymi a podobnými dôchodkami a prípadnými príplatkami. Aby mohol štát túto starostlivosť pečlivo vybudovať, lebo v mnohých prípadoch bola ona dosiaľ veľmi zdĺhavá, hatená byrokratickým postupom, predostiera tu Povereníctvo pre sociálnu starostlivosť tento návrh, ktorý má v tomto smere sjednať nápravu tým, že sa zriadi pri sociálnej starostlivosti štátny fond pre poskytovanie pomoci účastníkom a obetiam bojov za slobodu a pozostalým po nich. Z tohto fondu by sa potom poskytovaly účastníkom národného odboja, obetiam fašistického teroru a ich pozostalým výpomocce, podpory, pôžičky a tiež tento fond by teraz menovaným napomáhal v samostatnej existencii, zlepšovať ich sociálne postavenie a odstraňovať okamžitú núdzu. Ide tu o zvýšenú pomoc tým, o ktorých sa musíme v prvom rade vo zvýšenej miere postarať. O zvýšenú pomoc tým, ktorí bojovali za obnovenie Československej republiky. Právny výbor návrh jednohlasne prijal a previedol na ňom nasledovné zmeny:

V záhlaví a v § 1. vynechal slová „ich rodinám“, nakoľko tieto sú obsažené v slovách „pozostalým po nich“. Do § 3. vsunul ďalšie ustanovenie, písmeno „e“, ktorým sa rozširia príjmy fondu príplatkami, vyberanými od návštevníkov kín, divadiel, športových a zábavných podnikov. V § 5. vynechal odstavce 2. z dôvodu, žeby sa tým zasahovalo do ustanovení o priamych daniach, čo je podľa Pražskej dohody vecou spoločnou a žeby sa prípadným ponechaním tohto ustanovenia poškodil vlastne štát. Aby však príplatky nepodliehali vyrubeniu dávky zo zábav, vsunul sa nový odsek, ktorý toto vyrubenie vylučuje; V § 6. sa použili miesto slov: „vojnových poškodencov“ slová: „osôb uvedených v § 2,“ čo zodpovedá intencii navrhovaného nariadenia. V poslednom §-e sa obmedzila platnosť nariadenia do 30. júna 1948, (tam treba opraviť tú osnovu, ktorá je rozdaná).

Takto pozmenený návrh právny výbor predkladá plénu Slovenskej národnej rady s odporúčaním návrh schváliť.

Slávna Slovenská národná rada! Dodatkou k mojej zpráve mal by som žiadosť na pánov povereníkov, ktorí toto nariadenie prevádzka budú:

Nariadenia vydávané zákonodarnými sbormi sú podobné, odpusťte za prirovnanie, románom, ktoré sa ukončia sobášom, milujúci sa vezmú a čitateľ spokojne složí knihu. O koľko ilúzií by sme prišli, keby sa v takýchto románoch pokračovalo, keby sa písalo o prvých hádkach, tobôž o prvej a ďalšej návšteve testinej. Takto je to s núdzovými nariadeniami, ktoré sa vydávajú pre blaho národa. Nariadenie sa prediskutuje, odhlasuje, v novinách sa to komentuje, no zriedka sa stane, žeby sa noviny zaoberali tiež ďalším osudom takéhoto nariadenia. A práve o tomto ďalšom osude chcem povedať niekoľko slov. Nesporné je, že osnovu, ktorú teraz predjednáваме, širšia verejnosť prijme s uspokojením. Lebo nikdy nebolo toľko slz, ktoré treba sotrieť, nikdy nebolo toľko biedy, ktorú treba zmierniť. Avšak trnistá cesta to bude, ktorou, keď len tomu páni povereníci neodpomôžu, sa tento účastník národného odboja, alebo pozostalý po ňom k tejto podpore dostanú. Ako vieme, v podobných veciach predovšetkým musí byť podaná žiadosť a tu je práve ten háčik, ktorý radost žiadateľa čoskoro skalí. Po-

dobná žiadosť bude iste musieť byť doložená dokladmi—rodným, sobášnym listom, osvedčením o štátnom občianstve, niekoľkými svedectvami od miestnych, okresných národných výborov, že žiadateľka je tá, ktorá to žiada, že nie je iná, ktorá to nežiada a podobne a podobne. Vdova alebo sirota vandroje od jedného úradu k druhému a nikto sa neopýta či má niekoho, kto jej uvarí obed pre deti a zriedka kto sa opýta siroty, či má čo jesť, keď vydá peniaze na kolky.

Slávna Slovenská národná rada! Menej byrokracie a menej tých byrokratických spôsobov potrebujeme! (Potlesk). Prosím pánov povereníkov, aby uložili svojim úradníkom, aby uverili, že keď je v tom osvedčení o štátnom občianstve udané, že žiadateľ sa narodil tam lebo tam, sobášil sa a že má deti, tak že netreba ešte osobitného listu, sobášneho listu, z výťahu listu narodených a matriky narodených. Veď, či poznáte taký úrad, ktorý vy Vám vydal osvedčenie o štátnom občianstve, keď sa najprv niekoľkokrát viac referentov i s prednostom nepresvedčili, že tie dáta, ktoré sú v tom osvedčení v tom štátnom občianstve, sú skutočne dokladmi doložené. Prečo je treba žiadosť, ktorá má odstrániť okamžitú núdzu, ako to osnova veľmi správne uvádza, inštančnou cestou vracaf cez niekoľko úradov, kde všadiaľ takáto žiadosť niekoľko dní poleží preto, lebo chýba rodný list neviem ktorého dieťaťa. Prečo pripustiť, aby takýmto spôsobom i to najpeknejšie nariadenie stalo sa torzom. Prečo pripustiť, aby tí, ktorí nám tie vdovy a siroty sverili, v smutnej obžalobe, so slzami v očiach i len na okamžik zakvílili na onom svete?

Slávna Slovenská národná rada! V auguste 1944, keď s hory na horu dávala sa zvesť, kraj kraju, že uderila hodina odboja, vtedy išli všetci Slováci, v ktorých bolo len troška sily. Nikto nepýtal od nikoho vtedy svedectvá a tiež žiadne legitimácie. Chlap alebo statočná žena, zbraň jej bola vtisnutá do ruky. Takto by sme si to priali tiež i teraz, keď na miesto zbraní máme dávať skyvu chleba. (Potlesk). Nepripusťte, aby bola pretahovaná žiadosť, ktorou sa bude prosiť o podporu z fondu. Nepripusťte, aby žiadatelia boli honení od jedného úradu k druhému, aby bol predložený ten alebo onen doklad. Pri týchto záležitostiach musí byť rýchlosť prvým a posledným rozkazom. Nech je heslom každé-

ho úradu, nehľadať v žiadostiach to, ako možno tieto odmietnuť, ale najst' to, na základe čoho možno tieto kladne, prajne, rýchlo, predovšetkým rýchlo vybaviť! (Potlesk). Len tak bude táto osnova tým, čím chceme, aby bola skutočne, len tak bude táto osnova malou, premalou odmenou tým, ktorí idú do boja sa neopýtali, či bude o ich vdovy a siroty podobne postarané. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo p. zpravodajcovi Emilovi Peťkovi.

Člen SNR Emil Peťko:

Slávna Slovenská národná rada! Slovenské národné povstanie a fašistický teror zanechal veľa obetí. O účastníkov povstania, o obeť teroru treba sa rýchle postarať. Starostlivosť patrí do kompetencie Povereníctva pre sociálnu starostlivosť, preto z toho dôvodu, ako aj z dôvodu jednotného usmernenia mimoriadnych výpomocí, podpôr, prídavkov a pôžičiek, je treba zriaďiť Fond pre poskytovanie pomoci účastníkom a obetiam bojov za slobodu a pozostalým po nich uvedenému Povereníctvu. Účelom Fondu je poskytnúť mimoriadnu charitatívnu pomoc v tých prípadoch, v ktorých zákonitá starostlivosť pre striktné obmedzené predpisy nemá možnosť účinne pomôcť. Správu Fondu bude vykonávať kuratórium, pozostávajúce zo zástupcov Povereníctva pre sociálnu starostlivosť a zástupcov záujmových organizácií na Slovensku. Príjmy Fondu budú tvoriť jednak dary, odkazy, venovania a výnosy určené k napomáhaniu samostatnej existencie, k zlepšeniu sociálneho postavenia, prípadne k odstráneniu núdze účastníkov odboja a obetiam fašistického teroru a jednak príplatky, ktoré budú vyberané od návštevníkov kín, divadiel, športových a zábavných podnikov. Takto pozmenený návrh, ako bol predčítaný pánom zpravodajcom právneho výboru, tiež hospodárskosociálny výbor doporučuje a predkladá ho Slovenskej národnej rade na schválenie. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenej osnove, prosím kto sa hlási k slovu? Pán člen Rady major Žingor.

Člen SNR major Viliam Žingor:

Slávna Slovenská národná rada! I ja si

pokladám za česť prehovor'ť vlastne prvý raz k programu, ktorý sa tuná prejednáva a ktorý jedná o veci, týkajúcej sa výpomoci práve tým, ktorí tej výpomoci vždycky najviac potrebujú, to je výpomoci účastníkom a obetiam bojov za slobodu a pozostalým po nich. V našom skromnom úrade máme možnosť najlepšie pozorovať, čo znamená rýchla a účinná pomoc. Aby som tu poukázal na určité konkrétne dáta, aby sme lepšie pochopili, prečo tuná musí takýto Fond zriadený byť, uvediem len to, že vzdor tomu, že už sa prikrčilo a už bolo vydané dávno určité nariadenie o podporách pre vdovy a siroty, že ešte stále vplyvom niektorých nesvedomitých úradníkov tieto podpory dodnes riadne vybavené neboli. Uvádžam príklad jednej z dosť známej dedín z Turca — Sklabinej, — kde ja som dostal práve k Novému roku posolstvo podpísané 22 vdovami, ktoré ma upozorňujú, že od mesiaca septembra nebola im vyplácaná žiadna pomoc. Idúc za vecou zistil som, že bola to osoba, ktorá nevediac si snáď zadeliť prácu alebo snáď podliehajúca ja neviem akým chŕtkam, proste nenašla čas, aby týmto ľuďom pomohla tak, ako bolo treba.

Keď takáto vdova, slávna Slovenská národná rada, príde po čase konečne k nám, dovedie Vám tam malé decká, plačúce od hladu, biedne atď., tak verte mne, že tu človek cíti skutočne pohnutie a súčasne čosi takého, ako nenávisť, priamo nenávisť voči určitým nesvedomitým ľuďom, ktorí nemali a nemajú ešte stále kladného vzťahu k týmto poškodencom. Ako by to vyzeralo, keby sme my povedali, vieš ty čo, podaj si žiadosť tam a tam, choď tam a tam, dostaneš to. Bolo by to pre nás ľahko. Isteže táto vdova nemajúc dosť pribojnosti, nemajúc dosť výrečnosti, mnohorož sa ani nedobyje k tým úradom. A keď my máme tuná možnosť ju poukázať na určitý ten Fond, prípadne napísať listok, že taký a taký prípad je akútny, nutný, aby tá vdova dostala okamžite aspoň na mesiac nejakú tú podporu, už jej pomôžeme, lebo ona za ten mesiac si už môže po stránke administratívnej aj to ďalšie vybaviť. Máme prípady také, že k nám chodia invalidi beznohí, ktorí v nemocniciach ešte doteraz čakajú na nejakú tú zákonitú úpravu, nemajúc tam snáď ani toho najnutnejšieho, čo by zo stanoviska ľudského bolo potrebné. Prídu a priamo prosia a žobujú. Ak by sme

my týchto ľudí zas len poukazovali na určité predpisy, získali by sme presvedčenie v nich, že to, čo oni tuná vykonali a podstúpili, že vlastne podstúpili zadarmo. My sa musíme o nich starať rýchle, účinne, čím my v týchto ľuďoch dvojnásobne vzbudzujeme nádej a vieru do života. Za prvé, že im tú pomoc poskytneme okamžite a za druhé, že tuná vidia aj ľudí, ktorí skutočne to poctive myslia. Ja som vždycky vo svojich prejavoch zdôrazňoval, že predovšetkým je našou povinnosťou starať sa, aby všetky tie škody, ktoré vojna spôsobila, boli vyriešené a len potom prichodia záujmy povýšení, záujmy vyznamenania atď. Zdravý človek ten môže čakať, ten si koniec koncom môže aj iným spôsobom vypomáhať, keď má zdravé ruky. No, títo nešťastníci nemajú týchto schopností a možností, sú odkázaní na náš súcit. Stal sa nám prípad nasledovný: Jednalo sa o umiestnenie určitého invalida do liečebného ústavu. Podľa predpisu postúpili sme vec, nakoľko sa jednalo o vojaka, na oddelenie 3. našej oblasti. Nakoľko sa jednalo o súhlas veliteľstva vyššieho, bol postúpený na veliteľstvo oblasti, odtiaľ to prešlo na partizánske oddelenie do Prahy, odtiaľ to prešlo myslím zas na veliteľstvo MNO. Veliteľstvo to postúpilo späť na oblasť, oblasť to postúpila oddeleniu a oddelenie to postúpilo nám samým k vybaveniu do rúk. Trvalo to mesiac, čo tento človek, ktorý závisel skutočne na tej korune, čo si o tom mal myslieť? Ja sa prikláňam k slovám pána predrečníka a navrhujem prijať toto skutočne humánne riešenie veci, poskytovaním okamžitej výpomoci z pomoci Fondu pre pozostalých po obetiach Slovenského národného povstania, prípadne ich pozostalým. Rieďme sa pritom heslom, že kto ihneď dáva, dvakrát dáva. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Pani členka Rady Mudrochová.

Členka SNR Mária Mudrochová:

Slávna Slovenská národná rada! Zpravu o návrhu poverenika pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o zriadení Štátneho fondu pre poskytovanie pomoci účastníkom a obetiam bojov za slobodu a pozostalých po nich, môžeme len vítať a konštatovať, že tí, ktorí si tejto pomoci v prvom rade zaslúžili, prišli na

radu takmer poslední. Účastníci bojov, či už tu alebo v zahraničnom odboji, ich pozostali sa potulujú bez pomoci, bez akýchkoľvek zaopatrení, chodia ako žobráci po úradoch, či už na obecnom, alebo okresnom, na povereníctvach a nemôžu sa dovoliť toho, čo im patrí. Na druhej strane si sedia v teplých miestach, v kaviarňach, výnosných obchodoch a inde arizátori a ľudia, čo doma sedeli a robili do poslednej chvíle služby nášmu úhlavnému nepriateľovi. Prečo sa to robí a kto to robí, to uvádzať teraz nemusím a nejdem. Naši statoční bojovníci o našu slobodnú vlasť zaslúžili, stoja na uliciach. Hľadajú možnosti k užitveniu, nemajú ich, ba čo viac, vracajú sa späť za hranice, čo je veľmi smutné a pre náš štát nechvalitebné. Márne majú zásluhy, schopnosti, prax, nič to nepomáha, lebo tam sedia kolaboranti, zradcovia, posluhovači Hitlerovi. Naším bojovníkom sa podá krompáč, lopata a motyka atď. Povie sa, že aj to je práca, áno, je to práca, ale títo ľudia o ktorých sa hovorí, nezaslúžia si to, lebo títo ľudia nasadili svoje životy, opustili svojich, šli statočne bojovať za naše oslobodenie. Žiadame, aby sa týmto našim bojovníkom venovala náležitá pozornosť a ich požiadavkom sa šlo v ústrety. Pokiaľ títo bojovníci a ich pozostali nebudú existencne zabezpečení, doporučujem ako dočasné opatrenie, pokiaľ vyjde pripravovaný zákon pre celú Československú republiku, schváliť nariadenie Štátneho fondu pre poskytovanie pomoci účastníkom, obetiam za slobodu, taktiež pozostalým po nich. Tiež žiadam a prosím, aby chyby a tie ťažkosti, ktoré sa v tomto doteraz robily, boli odstránené. Lebo v skutočnosti tie vdovy a siroty mnohokrát prišli na úrady, prosily o pomoc a nenašly pre tento cieľ porozumenie. Dokonca sa im stalo, že im tam povedali, že však toho človeka tam nikto neposielať, že do toho povstania nemusel ísť. (Hlasy z lavíc: „Áno“).

Prosím, aby sa tieto veci neopakovali v budúcnosti, lebo toto boli v skutočnosti ľudia, ktorí svoje životy nasadili, zostali po nich siroty. Na týchto ľuďoch sme sa mohli spoľahnúť, oni bojovali za nás a vybojovali našu slobodu. Žiadam úctive, aby tento návrh bol jednohlasne prijatý. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Slovo má ďalej pán člen Rady Gáj.

Člen SNR Gáj:

Slávna Slovenská národná rada! Slovenské národné povstanie a dlhoročný ilegálny zápas vyžiadalo si mnoho obetí za slobodu ľudských práv. Jedni padli v priamom boji so zbraňou v ruke ako dobrovoľníci, druhí boli vo väzeniach a v koncentrákoch neľudským spôsobom umučení. Všetci sú obeťami úsilia o krajší, sociálne spravodlivejší a ľudsky dôstojnejší život. Keď uvažíme dôsledky víťazstva tejto vojny a národného povstania pre Československú republiku a pre ľudstvo vôbec, právom sa dá očakávať dnes od nás, že s prináležajúcou pietou a úctou voči hrdinom spravodivo a dôsledne zabezpečíme existenciu pozostalým po padlých a umučených hrdinoch, ako aj existenciu na zdraví poškodených a žijúcich bojovníkov. Denne vidíme okolo seba vdovy, siroty, invalidov, ktorí márne hľadajú pomoc, ochranu a existenčné zaopatrenie také, aké by im vzhľadom na ich zdravie a na ich zásluhy prináležalo. Darma ich niekto bude povzbudzovať a utešovať, že títo bojovníci, hrdinovia, vojaci a partizáni, umučení odbojníci a na zdraví poškodení väzni a zajatci bojovali nie za hmotné výhody, ale za vec slobody a ideály, kým výhody slobody a vybojovaných ideálov budú požívať a využívať takí, ktorí za slobodu nebojovali, ba ktorí azda bojovali proti nám. (Potlesk) My pozorujeme, že v mnohom ohľade sa málo zmenilo po tejto svetovej revolúcii. Čierny obchod kvitne, zaoberajú sa ním zväčša takí, ktorí boli zo zamestnania odstránení ako kolaboranti a nie sú dosiaľ ani odsúdení, ani do pracovného procesu zaradení. (Potlesk). Výdobytky revolúcie a československej slobody užívajú naďalej v mnohých prípadoch privilegované vrstvy Tisovho režimu, ktorým sa takto dáva možnosť posilňovať reakciu a svätú byrokráciu na úradoch a niekedy je lepšie nepriznať sa, že si bol partizanom alebo zahraničným vojakom, lepšie pochoďš, keď sa nepriznáš. Pri posudzovaní národnej a politickej spoľahlivosti Nemcov a Maďarov sú naše orgány a polícia mäkkosrdcé, zhovievavé, ba dokonca podporujú ich, aby sa organizovali v politických stranách na záchranu ich hmotných práv, kým na druhej strane rok po navrátení slobody nemáme zákonného opatrenia na zabezpečenie existencie sirot a na zdraví poškodených bojovníkov, ako prvoradej po-

žiadavky. Mnohí boli poškodení na majetkoch a obchodných, živnostenských a dielenských zariadeniach tak, že nemôžu svoje zdroje výživy obnoviť. Bolo by potrebné im pomôcť, ale niet toho, kto by im pomohol. Nemcov a Maďarov v obchodoch a živnostiach držíme, uchádzajú sa o štátnu a politickú spoľahlivosť, ale partizána, vdovu, vojaka z odboja do týchto podnikov umiestnime len v malom percente ako národných správcov, alebo vôbec nie. Naše vdovy a siroty po padlých a umučených trpezlivo čakajú a odnikiaľ výdatná pomoc neprichádza. Drobné sociálne podpory a výbory, ktoré reorganizovali charitatívne inštitúcie, nemôžu byť dôstojným riešením ich existencie. Štátny vyživovací príspevok, vyplácaný rodinným príslušníkom nezahrňuje rodinných príslušníkov zaisťstných a umučených živiteľov rodín, ktorí nenarukovali do boja so zbraňou v ruke. Štátne vyživovacie príspevky sa prestaly vyplácať dňom, keď sa bojovník vrátil domov. Týmto dňom má prebrať starosť štátny ústav.

Slávna Slovenská národná rada! Uvážte, či z tohto príjmu môžu pozostalí, prípadne invalidi vyžiť, keď podpora činí 150 korún mesačne na zastupujúcu hlavu rodiny a 50 korún na dieťa mesačne. Pozostalým po padlom alebo nezvestnom, ktorý mal penzijné nároky podľa penzijného zákona, sa tieto ešte nevyplácajú, lebo čakacia lehota na dokázanie nezvestnosti je dlhá. Z iného prameňa podpory nedostanú, z čoho títo naši ľudia majú žiť? Je potrebné snížiť čakaciu lehotu na dobu 6 mesiacov tak, ako je to v Čechách. Na Slovensku je platný obežník o usnesení Sboru povereníkov zo dňa 23. júla 1945, podľa ktorého úrad pre vojnových poškodených má zálohove a núdzove vyplácať pozostalej manželke 600.— korún a na dieťa 150.— korún mesačne, ako mimoriadnu podporu. Zaujímalo by nás, či sa tieto podpory vyplácajú a koľko sa ich vyplátilo. V praxi táto pomoc je medzi pozostalými málo známa. Na porovnanie starostlivosti v Čechách a na Slovensku uvediem tú známú skutočnosť, že tam sa vdove vypláca mesačne ako výpomoc 2.000.— korún a na každé dieťa 500.— korún mesačne. Mimo toho poškodeným sa poskytujú pôžičky na zreštaurovanie podniku a živností, na nábytok, alebo sa im prideli nábytok. Je nutné, aby sa takéto rozdiely nerobily, aby tu neboli diate krivdy. Tak

si myslím, žeby sme nemali riešiť tieto otázky na Slovensku inak a v Čechách tiež inak. Za Československú republiku každý bojoval a umieral jednako na Slovensku a jednako v Čechách. (Hlasy: „Tak jest!“, potlesk) a preto vybojovaná Československá republika musí našich hrdinov odškodniť rovnako a spravodlivo, rýchlo, celostátnou zákonnou normou, ktorá by pojala a vyriešila všetky existujúce eventuality pozostalých vdov a sirôt a na majetku poškodených bojovníkov. Táto norma nech je celým obrazom, nie nejakým náhodným opatrením, aby pozostali po hrdinoch, invalidi a poškodení neboli odkázaní na žobranie, na záchranu svojej existencie. Predložená osnova je takýmto prechodným odstránením pýtania a žobrania a hľadania prostriedkov na pomoc pozostalým a invalidom. Je potrebná táto osnova, lebo tak sa vidí, že iného východiska na okamžitú pomoc niet. Ale pamätajme, že sme problém trvale nevyriešili a že je našou povinnosťou domáhať sa toho, aby do osláv prvého výročia oslobodenia vzkriesenia Československej republiky bol tento problém ako jeden z najnaliehavejších, celostátna a vzorne vyriešený, ak chceme mať svedomie spokojné a vďaka pozostalých. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Keďže nikto, ukončujem rozpravu a prikróčime k hlasovaniu. Kto je za prijatie zprávy, podanej pánmi spravodajcami, nech zdvihne ruku. To je jednomyselné, vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikróčime k 7. bodu programu, to je zpráva právneho a hospodárskosociálneho výboru o návrhu povereníka pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o ochrane nájomníkov. Spravodajcami sú páni členovia Rady Dr. Ladislav Nádaši a Teofil Bažány. Prosím prvého zo spravodajcov, aby sa ujal slova.

Člen SNR Ladislav Nádaši:

Slávna Slovenská národná rada! Po dohode klubu Demokratického a Komunistického, navrhujem túto osnovu stiahnuť s dnešného programu Slovenskej národnej rady.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Bol tu podaný návrh na stiahnutie tej-

to osnovy s programu dnešného zasadnutia pléna SNR. Prikróčime k hlasovaniu o tomto návrhu. Kto je za jeho prijatie? To je väčšina, vyhlasujem návrh za prijatý.

Prikróčime k prerokovaniu 8. bodu programu, to je zpráva právneho, hospodárskosociálneho a rozpočtového výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o opatreniach, súvisiacich s výmenou a odsunom obyvateľstva nemeckej a maďarskej národnosti zo Slovenska. Spravodajcom je pán člen Rady Dr. Brúha. Prosím, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Jozef Brúha:

Slávna Slovenská národná rada! V období budovania nášho štátu sú určité úseky, ktoré sú vyznačené a ktoré sa prejavujú tým, že celá naša verejnosť im prikladá zvýšený význam a tento aj vyjadruje. Hneď po oslobodení bolo to menovite úsilie o rekonštrukciu, a tu Slovenská národná rada neváhala urobiť všetko, aby rekonštrukcia bola urýchlená, a aby bola urýchlene a úspešne skončená. Slovenská národná rada neváhala vzdať sa svojej zákonodárnej moci, len aby urýchlila a úspešne umožnila skončiť rekonštrukciu. Dnes môžeme s kludom povedať, že toto úsilie sa podarilo a že Sbor povereníkov, ktorý bol nariadením 95/1945 Sb. n. SNR zmocnený urobiť všetko, aby sa rekonštrukcia podarila, sa skutočne osvedčil a že i v budúcnosti, vždy keď bude potrebné, aby sa tento Sbor zmocnil urýchlene urobiť všetko, čo bude potrebné. A ja myslím, že dnes tlmočím mienku Vás všetkých, keď pred Vás prichádzam s návrhom všetkých výborov, aby opäť Sbor povereníkov bol zmocnený urobiť všetko, aby úspešne bol prevedený odsun a výmena obyvateľstva maďarskej a nemeckej národnosti a že Slovenská národná rada sa vzdáva svojej zákonodárnej moci k tomuto cieľu, aby výmena a odsun obyvateľstva maďarskej a nemeckej národnosti bol čím skôr prevedený a úspešne prevedený v záujme nášho národa, v záujme nášho štátu. (Potlesk). Nariadenie, ktorým sa Sbor povereníkov zmocňuje, aby urobil všetky opatrenia, umožní tomuto, aby svojimi opatreniami urýchlil tento odsun a výmenu obyvateľstva v spolupráci s Ošídľovacím úradom. Nepriamo zmocňujeme Sbor povereníkov, aby zmocnil predsedu

Osídľovacieho úradu, nariadiť určité opatrenia, ktoré sme v minulosti považovali za veľmi dôležité v dobách, kedy naša Republika bola ohrozená, v dobe kedy vyžadovalo udržanie Republiky obmedzenia a ktoré za normálnych pomerov sme považovali za zásah do osobnej slobody. Totižto nariadením nútiť príslušníkov k osobným a vecným úkonom, ktoré ako by presahovali to, čo si pod občianskymi slobodami predstavujeme. Zákon číslo 131/1936 Sb. z. a n. toto obmedzil na obdobie obrany štátu. My dnes pri tejto dôležitej príležitosti, k zdolaniu tohto dôležitého problému opäť zmocňujeme Sbor povereníkov, aby zmocnil predsedu Osídľovacieho úradu k týmto úkonom, a myslím za všetkých občanov hovorím, že verím, že jak Sbor povereníkov, tak predseda Osídľovacieho radu používajúc týchto práv, ktoré im dávame, použijú k úspešnému skončeniu odsunu a výmeny nášho obyvateľstva. Podobne, ako som už spomenul, nar. č. 95/1945 Sb. nar. SNR úspešne vedelo čeliť a ukončiť rekonštrukciu, v tejto nádeji doporučujem, aby toto nariadenie bolo plénom Slovenskej národnej rady prijaté s tým, že Národná rada, ktorá má kontrolovať túto nariaďovaciu moc Sboru povereníkov, nebude mať dôvodu, aby vyslovila svoje veto.

Preto ešte raz doporučujem plénu, aby nariadenie jednoglasne prijalo. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenej zpráve a návrhu. Kto sa hlási k slovu? Keďže nikto, prikróčime k hlasovaniu. Kto je za prijatie návrhu a zprávy, nech zdvihne ruku. To je jednomyseľné. Vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikróčime k prerokovaniu 9. bodu programu, to je zpráva právneho, hospodárskosociálneho a rozpočtového výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o úprave právnych pomerov osôb, ktoré reemigrovaly do Československej republiky. Zpravodajcom je pán Dr. Nádaši. Prosím, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Ladislav Nádaši:

Slávna Slovenská národná rada! Výsledkom rokovaní v dňoch medzi 8.—9. februárom t. r. v Prahe medzi Československou republikou a Maďarskom bola

dohoda, ktorou sa uskutočňuje dávny sen našich otcov a našich praotcov. Naši bratia a sestry, Slováci a Česi, osídlení v Maďarsku, vrátia sa do vlasti, do Československej republiky. (Potlesk).

Slávna Slovenská národná rada! Naši predkovia to boli, ktorí skolčovali pralesy tejto zeme, pásli čriedy na holiach Karpát, tvrdými dlaniami spracovávali úhor, aby na jeseň dovážali z neho obilie do cudzích stodôl.

Naši bratia to boli, ktorí mreli pod kopytami vrahov. Matky našich bratov preklínali vrahov, keď svoje dcéry sťa gazeľ musely ukrývať v pralesoch pred cudzími. Bičami šľahaní boli nútení opustiť svoju rodnú zem a presťahovať sa do krajín cudzích, kde prorockým videním zvesťovali dobu, ktorú bolo dopriate dožiť sa ich potomkom a vymaniť sa z jarma dávnych utlačovateľov. Dnes na týchto už oslobodených svojich poliach, na tejto oslobodenej hrude vítame našich bratov a sestry z cudziny a prajeme im, aby tiež im, jedine im prináležala táto hruda a aby do ich stodôl prichádzaly zlaté klasy tejto zeme. Voláme ich späť do vlasti, ktorá potrebuje ich sily pre budovanie pokroku a pre blaho ľudstva. Voláme ich do obnovennej Republiky, ktorá bude rásť len vôľou, trpezlivosťou a prácou. Voláme ich do Československej republiky. (Potlesk).

No, návrh nariadenia, ktorý vyhotovil Sbor povereníkov, podľa mienky právneho, hospodárskosociálneho a rozpočtového výboru, má byť upravený normou celoštátnou a táto má byť uzákonená Dočasným národným zhromaždením. Preto tieto výbory doporučujú tento návrh nariadenia sňať s dnešného programu Slovenskej národnej rady, avšak zároveň obrátiť sa na vládu Československej republiky za účelom urýchléného uzákonenia potrebných celoštátnych noriem nasledovnou rezolúciou:

Rezolúcia:

„Slovenská národná rada žiada vládu, aby hneď predložila Dočasnému národnému zhromaždeniu návrh celoštátného zákona, ktorým sa upraví právne pomery osôb slovenskej a českej národnosti, presídlených do Československej republiky, podľa dohody o výmene obyvateľstva medzi Československou republikou a Maďarskou republikou.“

Smluva o výmene obyvateľstva medzi

Československom a Maďarskom má určité termíny, ktoré treba zachovať, aby výmena obyvateľstva bola úspešná. Preto je treba túto otázku okamžite normatívne upraviť, aby sa mohlo hneď prikročiť k presťahovaniu a návratu našich rodákov z Maďarska.

Sbor povereníkov práve so zreteľom na neodkladnosť tejto veci predložil Slovenskej národnej rade návrh nariadenia. Materiál však treba upraviť normou celoštátnou, pretože ona rieši veci celoštát. povahy. Tento návrh Sboru povereníkov nech je podkladom pre rokovania vo vláde, pričom treba riešiť aj otázku štátneho občianstva a vojenských osôb, ktoré do osnovy neboli počítané. Do tých čias, kým nebudú medzištátnymi smluvami riešené majetkové otázky týchto osôb, má sa táto úprava vzťahovať len na reemigrantov z Maďarska."

Slávna Slovenská národná rada! Toto bol návrh rezolúcie, ktorú navrhujeme plénu vyniesť, aby naši najbližší už na túto jeseň boli v Československej republike presídlení a mohli už s našej zeme sberať do svojich stodôl zlaté klasy.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Počuli ste formálny návrh, aby osnova nariadenia o úprave právnych pomerov osôb, ktoré reemigrovaly do Československej republiky, bola stiahnutá s programu a podaný bol návrh na rezolúciu. Dávam hlasovať o tejto otázke. Kto je za návrh a za prijatie tejto rezolúcie, nech zdvihne ruku. Je to jednomyselné, vyhlasujem návrh a rezolúciu za prijaté.

K slovu sa prihlásil pán poverenik pre informácie Dr. Samuel Belluš.

Poverenik pre informácie Dr. Samuel Belluš:

Slávna Slovenská národná rada! Ako je Vám známe, dnes došlo k podpísaniu dohody medzi vládou Československej republiky a Maďarskom o výmene obyvateľstva národnosti slovenskej a českej z Maďarska za obyvateľstvo národnosti maďarskej z Československej republiky.

Dovoľte mi, aby vzhľadom na veľmi významnú túto okolnosť mohol som tento významný akt po stránke politickej a mravnej príslušným spôsobom shodnotiť.

Dnes zaiste prvý raz obraciame svoje tváre s nádejou a rozžiareným úsmevom k Budapešti, k mestu, ktoré bolo tak ne-

žičlivé pre náš národ v minulosti a ktoré je dejiskom podpísania tohto historického aktu v prítomnosti, podpísania smluvy o vzájomnej výmene svojich menšín medzi Československou republikou a Maďarskom. Výmena menšín zaraďuje sa takto medzi najdôležitejšie historické udalosti nášho národného života. Predstavuje ona, a to zaiste plným právom, splnenie túžob slovenských generácií, ktorým osud slovenskej menšiny v Maďarsku nikdy nebol ľahostajný. Tento akt je symbolickým splnením túžob nášho národa, za záchranu ktorého viedly oslobodzovací boj štyri slovenské generácie — Štúrovci, Hurbanovi dobrovoľníci v rokoch meruvôsmich, Matičiari, legionári a ktorý vyvrcholil napokon v našom Národnom povstaní.

Samotný akt výmeny obyvateľstva môžeme zaradiť medzi tie činy národa, ktoré ostanú v jeho dejinách zapísané natrvalo. Idea národnej spolupatričnosti Slovákov doma vo vlasti so Slovákmi mimo hraníc, ako aj idea myšlienky slavianskej, ktorej víťazná voja dala svoju novú náplň, prichádza takto k praktickému uplatneniu. Práve uvedená dohoda československo-maďarská o výmene menšín je s maďarskej strany formálnou kapituláciou celej tej storočnej maďarizačnej politiky, založenej na ideológii jednotného štátneho národa uhorského a tým aj na princípoch negovania existencie nášho národa, ako samostatného etnického celku. Podpísaním tejto významnej dohody vláda Maďarskej republiky, ako zákonná predstaviteľka vôle maďarského ľudu formálne sa zrieka tejto ideológie jednotného štátu Svätostefanskej koruny a zrieka sa svojho vodcovského a výlučne dominantného postavenia v dunajskej kotline a prijíma nové usporiadanie v stredoeurópskej oblasti, v ktorej, ako spolurozhodujúci, či samostatný činiteľ vystupuje etnicky ucelený slovenský národ, ako nositeľ československej suverenity v pôvodných našich hraniciach od hrebňov Karpát až k rovinám dunajským. Tohto uznania a rehabilitácie tisícročných dejín s maďarskej strany dostáva sa nášmu národu preto, že si vedel svoje práva čestne vydobýť a obhájiť v dvoch svetových vojnách, čím podal myšlienke svojej samostatnosti najskvelejší dôkaz, keďže v jednej generácii dva razy jej uhájil uplatnenie sa, slobodu a štátnu samostatnosť. V tejto skutočnosti tkvie obrovský mravný význam dneš-

nej dejinnej udalosti. Hodno pripomenúť, že hoci Československá republika je už druhý raz štátom víťazným a Maďarsko štátom porazeným, nikdy sa neuchýlila k Spojeneckým veľmociam so žiadosťou o arbitráž, alebo veľmocenský diktát, ale svoje otázky snažila sa i s porazeným Maďarskom riešiť demokratickou cestou vzájomnej dohody. Pri tejto príležitosti neváham vysloviť svoju nádej, že ak si aj naďalej túto skutočnosť na maďarskej strane uvedomia, tak po čestnom, spravodlivom a korektnom uskutočnení výmeny slovenského a maďarského obyvateľstva nič nebude prekážať k ďalšiemu dobrému susedskému a hádam aj priateľskému pomeru medzi Československou republikou a Maďarskom.

Otázka zahraničných Slovákov je vôbec jedným z najbolestivejších našich problémov, ktorý sa bude musieť vyriešiť i napriek všetkým ťažkostiam, ktorých sme si vedomí. Za dobrú predzvesť a šťastlivý začiatok tejto našej celonárodnej akcie treba považovať práve tú skutočnosť, že začíname s repatriáciou Slovákov z Maďarska, teda tej časti našej zahraničnej národnej pospolitosti, ktorá doteraz žila v najneprajnejšom kultúrnom prostredí a u ktorej aj nebezpečenstvo odnárodnenia bolo najakútnejšie. Celé kompaktné územie s dnes už odnárodným obyvateľstvom, kde iba slovenské mená dokazujú pôvod z našej krvi, sú veľmi smutnou bilanciou nášho národného vzrastu. Máme dnes jedinečnú príležitosť zachrániť tie posledné slovenské ostrovy. Vydobyli sme si možnosť urobiť Slovensko šťastným domovom len Slovákov, možnosť, ktorej opakovanie dejiny nepoznajú, musíme ju preto priniesť k víťaznému koncu. Uvedomujeme si hneď na začiatku, že ťažkosti budú iste veľké. Veď podobné podujatie má len ojedinelé príklady v svetových dejinách. Veľkosť ťažkostí je stupňovaná vedomím, že výmenou obyvateľstva problém reslovakizácie Slovenska nie je riešený. Je len jej prvou etapou. Túto etapu, ale i ďalšie, musíme zvládnuť tak, aby sme na toto dejinné podujatie mohli byť hrdí nielen pred zrakmi zahraničia v prítomnosti, ale aj pred mravným svedomím národa v budúcnosti. Sme preto presvedčení, že tak ako Slovenská národná rada, Sbor povereníkov, ústredné úrady, tak i politické strany, cirkve, rôzne kultúrne inštitúcie a spolky, ako aj celé občianstvo vynaloží

všetky svoje sily a schopnosti k zdarilému vykonaniu akcie, ktorá stojí pred nami.

Zpod zorného uhla zdaru akcie musíme usmerniť všetko naše konanie, žiada sa upustiť od politických hádok a stranníckych trení a vykonávať prípravy na zaisťovanie osobného blaha navrátiťších sa krajanov. Treba spoľahlivo a čestne zaisťovať majetok po odsunutých Maďaroch a tento nezmenšený v smysle vykonávacích nariadení kompetentných úradov odovzdať prichádzajúcim Slovákom, voči ktorým sme mravne zaviazaní vychádzať im v ústrety s bratskou pomocou pri ich počiatkových ťažkostiach a snažiť sa vytvoriť im útulné životné prostredie. Túto svoju vlasteneckú povinnosť musí rovnako chápať a plniť každý Slovak, bez rozdielu politického a náboženského presvedčenia.

V snahe, aby sa toto krásne dielo — návrat našich bratov z Maďarska do ich slobodnej vlasti — úspešne previedlo, dovoľujem si požiadať Vás o spontánne jednomyseľné prijatie tohto ohlasu Slovenskej národnej rady k Slovákom, žijúcim doma i v zahraničí.

Ohlas Slovenskej Národnej rady k Slovákom v Maďarsku:

„Slovenská národná rada, vyzdvihujúca slávnostne možnosť návratu príslušníkov Slovenského národa z Maďarska medzi svoje, do vlastného štátu — demokratickej Československej republiky — na priestor a majetky po Maďaroch, ktorí majú opustiť naše štátne územie, víta túto historickú chvíľu a v mene celého národa doma pozdravuje a pohnutím dosiaľ odtrhnutú jeho časť v Maďarsku.

Krajania v Maďarsku! Prijmite tento náš pozdrav ako radosnú zvesť a posolstvo o tom, že: Vlast' volá! Áno, vlast' Vaša, krvná domovina, volá Vás všetkých opäť na rodnú hruď medzi svojich. Po ťažkých utrpeniach, strádaniach a obetiach na majetku a krvi doprial nám milostivý osud jedinečný dar: Žiť všetci pod jednou rodnou strechou. Vzácné sú také chvíle v živote národa a v jeho histórii opakujú sa len veľmi zriedkavo! Tým väčšia je zodpovednosť všetkých, ktorým šťastlivý osud kynie a na pleciach ktorých leží sice ťažké, ale vo svojich dôsledkoch bezmezdne šťastlivé rozhodovanie o návrate do lona vlasti. Nech nie je ani jedinej slovenskej duše medzi Vami, ktorá by nepočula radosne volajúci hlas matky vlasti, hlas slovenského národa. Slovenská národná

rada, ako vrcholná ustanovizeň národa a národ sám postará sa, aby nikto z Váš pri návrate do vlasti neutrpel ani duchovnej, ani majetkovej ujmy. Pri svojom rozhodovaní nezabúdajte ani na okolnosť, že Váš terajší postoj k danej otázke je v skutočnosti len začiatočným základným kameňom na sjednotenie celého národa v pravosti Slovákov od Tatier až po Dunaj. Nech niet medzi Vami od nás dosiaľ odlúčených ani jediného, ktorý by mal uši a nepočul, mal oči a nevidel! Čakáme od Váš všetkých, že pomôžete spolubudovať našu spoločnú domovinu, čakáme, že Vám všetkým budeme môcť už v najbližšom čase státnuť na rodnej zemi Vaše pravice.

Národ doma! Od Teba očakávame, že privinieš s láskou dosiaľ odlúčených a navrátiš sa synov a dcéry na vlastnom srdci, ako najdrahších svojich. Buďte im bratsky radou i živou pomocou nápomocní v každom ich počínaní. Nech nie je ani jediného prípadu, o ktorom by právom platilo, že medzi svojich prišiel a oni ho neprijali.

Neporozumenie na oboch stranách muselo by sa označiť za kliatbu a nešťastie národa, ktorého sa zo všetkých síl vystríhajme!

Rodáci, prídte! Vráťte sa! Vlast doma sa na Vás teší a čaká Vás! (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

K slovu sa prihlásil pán predseda Osídľovacieho úradu Dr. Čech.

Člen SNR Dr. Ján Čech:

Slávna Národná rada! Je príznačné a samozrejmé, že Slovenská národná rada, ako reprezentantka slovenského národa bezprostredne musí riešiť dôsledky, vyplývajúce z ujednaní dohody o výmene obyvateľstva a z nej pre náš národ a štát vyplývajúce povinnosti, to je upraviť a zaručiť prijateľným spôsobom lepší život a existenciu našich krajanov z Maďarska a to formou navrhovanej rezolúcie, adresovanej vláde, ktorou sa majú riešiť a usporiadať záležitosti súvisiace s reemigráciou našich krajanov z Maďarska. Toto svedčí o tom, že Slovenská národná rada prikladá k priaznivému priebehu celej tejto akcie a jej úspechu mimoriadny význam. Iste tľmočím tým živelnú túžbu Slovákov doma i v zahraničí, spoločne žiť v oslobodenej Československej republike všetci spolu a šťastne. Úspešné prevedenie vý-

meny Maďarov z Československej republiky za Slovákov a Čechov z Maďarska je z hľadiska celoštátneho povoradou záležitosťou. Tento významný čin je počiatok riešenia otázky maďarskej menšiny vôbec a vyplýva z vládneho Košického programu, v ktorom vláda proklamuje, že Československá republika má byť budovaná ako národný štát Čechov a Slovákov, bez menšín, ktoré sa voči nášmu štátu a národom tak ťažko prevínili. Dohoda o výmene obyvateľstva, sjednaná medzi Československou vládou a Maďarskom je dôsledkom zásady vo vládnom programe vyjadrenej a dôsledkom tejto dohody bude v podstatnej miere vyriešená u nás maďarská otázka. Dohoda o výmene neznamená však úplné vyriešenie maďarskej otázky. V Maďarsku doteraz je ešte niekoľkostotisíc Slovákov, značná čiastka ktorých nielen, že je národne uvedomelá, ale túži, aby sa vrátila do oslobodenej vlasti, Československej republiky, kde chce ďalej žiť vzhľadom na skvelé perspektívy hospodárskej prosperity republiky. Sledujúc vládny program, Slovenská národná rada, ako aj vláda trvá na úplnom vyriešení i zbytku Maďarov, ktorí by po prevedení výmeny na našom území ostali. Sama dohoda o výmene nevylučuje úplné riešenie takým spôsobom, aby sa dosiahlo uskutočnenie vládneho programu v plnom znení. Je pritom žiadúce, aby sa zachovala a sledovala správna politická línia, konsolidácia pomerov a priateľské a dobré styky s Maďarskom a jeho demokratickými silami.

Problém Maďarov na Slovensku je zo sociografického a sociálneho hľadiska zaujímavý. Je určený politickými, hospodárskymi a kultúrnymi činiteľmi, uplatňujúcimi sa v strednej Európe v posledných storočiach. Slováci v bývalom Uhorsku boli sociálne utláčani a odnárodňovaní. Proces odnárodňovania Slovákov v bývalom Uhorsku bol niekde intenzívnejší, niekde menej intenzívny, niekde bol dokonalejší, niekde bol prvou Československou republikou zastavený. Môžem povedať, že i tí, ktorí za prvej Republiky v pásme styku Slovákov a Maďarov hlásili sa ešte za Maďarov, boli pôvodu slovenského, tým viac, že mnohí z nich ovládali ešte i svoju pôvodnú slovenskú reč.

Prvá Republika maďarizačný proces zastavila, ale národné uvedomovanie, odmaďarčovanie našich bratov neprebiehало tak

rýchlo, ako by bolo žiadúce, a to najmä preto, že Slováci boli kultúrne, hospodársky a sociálne v nevýhode voči Maďarom v dôsledku práve ťažších hospodárskych a sociálnych pomerov bývalého Uhorska.

Uvedomovací proces Slovákov na rozlhaní živlu slovenského a maďarského, ako aj Slovákov v Maďarsku samotnom bol omnoho silnejší a rýchlejší až následkom historického prelomu udalostí po porážke Nemecka a Maďarska, čo týmto spôsobom došlo k výrazu.

Pri prihladaní na obyvateľstvo, na ktoré sa bude vzťahovať reslovakizačný proces, v Republike zostane 370 až 400 tisíc Maďarov, ktorých problém je treba riešiť predovšetkým v rámci dohody o výmene, potom i ďalším spôsobom. Slovákov v Maďarsku je podľa našich štatistik a odhadov cez 300 tisíc, z ktorých 250 tisíc je národne plne uvedomelých, z ktorých môžeme čakať, že sa značná čiastka prihlási a presťahuje do vlasti. Približný odhad je asi okolo 120 až 180 tisíc Slovákov, ktorí sa môžu prinavrátiť späť do vlasti. Keď presťahujeme taký istý počet Maďarov z Československej republiky do Maďarska, ba i keď nad tento počet odsťahujeme a odsunieme tých, ktorí boli vo vojne politicky kompromitovaní a previnili sa, môžeme predpokladať, že v Republike po prevedení výmeny a odsunu, Maďarov nezostane viac ako 200 tisíc. Pre zvládnutie úloh, súvisiacich s presídlením a výmenou obyvateľstva je žiadaný predovšetkým Osídľovací úrad. Je žiadúce, aby Osídľovací úrad vzhľadom na úlohy, ktoré sú časové a terminované, bol vybavený osobne aj vecne tak, aby tieto úlohy mohol uspokojivo vykonávať. Dúfame, že nájdeme u kompetentných činiteľov pre tieto naše požiadavky porozumenie a pochopenie. Podľa dohody o výmene obyvateľstva bola zriadená Československá presídľovacia komisia v Budapešti, ktorá má previesť nábor našich rodákov z Maďarska. Československá presídľovacia komisia bude mať svoje ústredie v Budapešti. Pre prácu na vidieku budú zriadené oblastné ústavy a expozitúry. Na čele Presídľovacej komisie je vládny zmocnenec v osobe Dr. Daniela Okáliho. Samotné práce — nábor a propagáciu — budú prevádzať jednotlivé oblastné ústavy. Do práce na týchto oblastných ústavoch budú zapojení profesori, učitelia, študenti, robotníci aj roľníci.

Podľa dohody o výmene obyvateľstva presťahované z Maďarska môžu byť osoby slovenskej, alebo českej národnosti, pôvodu slovenského, alebo českého. Prihlásenie k presťahovaniu je záväzné i voči maďarskej vláde. Každý môže prihlásiť seba, manžel môže prihlásiť aj svoju manželku a deti do 18 rokov. Prihláška k presťahovaniu je neodvolateľná. Osoby, ktoré sa prihlásia, stanú sa československými štátnymi občanmi. Prihlasovať sa možno u Presídľovacej komisie a jej orgánov po dobu troch mesiacov od podpísania dohody. V odôvodnených prípadoch možno sa prihlásiť ešte do jedného mesiaca od stanoveného termínu, — troch mesiacov.

Československá presídľovacia komisia a jej orgány behom šiestich týždňov po podpísaní zmluvy môžu robiť propagandu, rozširovať tlač, môžu zorganizovať v každej obci dva verejné prejavy a použiť k tomuto účelu akýchkoľvek propagačných prostriedkov, ba aj budapeštianskeho rozhlasu. Pre styk s úradmi v Maďarsku je zriadený styčný úrad, ktorý má zaručiť Presídľovacej komisii nehatený postup pri vykonávaní jej práce.

Všetky závädy treba hlásiť Ústrediu Československej presídľovacej komisie. Orgánom Presídľovacej komisie a jej členom je dané právo voľne sa pohybovať na území Maďarska.

Na propagáciu môže sa použiť všetkých prostriedkov, plagátov, tlače, výziev v novinách, schôdzí atď. Mimo verejných prejavov, propagácií, môžu byť konané aj divadelné predstavenia, spevácke súbory atď. Všetci títo činitelia, ktorí budú propagandu prevádzať, musia sa vyvarovať počinov, ktoré sa nesrovnávajú so suverénitou Maďarskej republiky, a ktoré by boli proti cti maďarského ľudu.

Podľa dohody o výmene obyvateľstva je povolené, aby presídlenci vzali so sebou všetok svoj movitý majetok, vyjmúc umeleckých a starožitných predmetov. Nemovitý majetok prípadne v prospech štátu.

Naši krajanovia majú nárok na refundovanie všetkého nemovitého majetku, ktorý im ostal v Maďarsku.

Presťahovalcom z dôvodu presťahovania nebudú ukladané žiadne dávky a obe vlády sa zaväzujú vzájomne im vypomáhať. Majetok osôb po presťahovaní sa týchto bude vzájomne kompenzovaný a prevyšujúca kvóta bude sa likvidovať v rámci všetkých vzájomných pohľadávok,

plynúcich z nárokov na náhradu reparácií vojnových škôd.

Dohoda o výmene sa nevzťahuje na osoby maďarskej národnosti, ktoré prišli na územie Československej republiky až po 2. novembri 1938, ani v ničom nemení smluvu o prímerí medzi víťaznými spojencami a Maďarskom.

Pre riešenie sporných otázok zriadi sa Smiešaná komisia, ktorá bude riešiť otázky hospodárskeho a technického rázu, na čele ktorej bude predseda na základe súhlasnej shody oboch štátov. Mimo rámec výmenu môžu byť odsunutí z Českoslov. tí politickí a vojnoví previnilci maďarskej národnosti, ktorí sú obvinení z trestných činov proti Republike, alebo proti slovenskému národu podľa §§ 1—4 nariadenia č. 33/1945 Sb. nar. SNR, ako aj určitý počet osôb, ktoré sa previnili podľa § 5. cit. nar. Určovanie osôb maďarskej národnosti k odsunu z nášho územia v rámci dohody, patrí výlučne do pôsobnosti československej vlády a jej orgánov. Veríme, že volená cesta prinesie uspokojivé riešenie tejto otázky, ozdravenie a nový pomer najmä po úplnom riešení maďarskej otázky medzi Československou republikou a Maďarskom.

Demokratické sily Maďarska úprimne hľadajú nové politické smery spolupráce so svojimi susedmi. Je našou povinnosťou, nielen usporiadať náš štát podľa nášho vládneho programu a vyriešiť pre nás spleť otázok maďarskej menšiny, ale aj snažiť sa o podporu demokratických síl maďarských.

Dohoda o výmene je počiatočným krokom k riešeniu tejto otázky. Je to skvelá perspektíva pre náš štát a národ, že po vyriešení problému menšiny nemeckej prikráča k riešeniu maďarskej menšiny. Znamená to zaistenie rozvoja národného i hospodárskeho života, znamená prospech nášmu národnému celku v novej oslobodenej Republike a zabezpečenie ďalšieho nášho rozvoja. Ak prvá Republika znamená obrodenie slovenského národa, tak v prvom roku po oslobodení Republiky stojí pred nami riešenie vysťahovania Maďarov od nás, po výmene ktorého obyvateľstva snáď dospejeme úplne k riešeniu maďarskej otázky, k utešenému rozvoju všetkých našich síl.

Riešenie maďarskej otázky dáva skvelú perspektívu v oslobodenej Republike, kde

v bratskom sväzku s českým národom budujeme nový hospodársky a sociálny život a dvíhame úroveň a pokrok nášho ľudu, aby sme mohli závodíť v pokroku a vývoji s ostatnými demokratickými národmi k vyšším métam nášho života. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

K slovu sa prihlásil ďalej pán člen Rady Žiak.

Člen SNR Dr. Andrej Žiak:

Slávna Slovenská Národná rada! V živote jednotlivca bývajú vážne dve chvíle. Jedna z nich je vtedy, keď sa na dlhý čas lúči so svojimi najdrahšími a podniká cestu do neznámeho sveta za chlebom, za existenciou a druhá, keď sa vracia nazpät medzi svojich s dobrými alebo zlými výsledkami cesty a s bohatými skúsenosťami. Oveľa vážnejšie sú chvíle v živote národa, keď tento celé desaťtisíce svojich vystrája do sveta, pretože im nemôže zaisťiť najnutnejšie životné podmienky. A tým tragickejšie je lúčenie, keď niet výhľadu na návrat vlastných milých rodákov.

Slovenský národ v minulosti štátne a politicky, hospodársky a sociálne biedny, vystrojil do cudziny od začiatku 18. storočia toľko svojich príslušníkov, že s tými, ktorí v cudzine prijali cudziu reč, bolo by mimo hraníc Československej republiky viac ako polovica Slovákov, ako ich žije na Slovensku. Smutné, tklivé bolo lúčenie našich rodákov, keď v tisícach opúšťali rodnú zem a nevzali si okrem biblie, Tranoscia, katolíckeho modlitebníka, len drahocenný poklad — materinskú slovenskú reč, usilovné ruky a povedomie, že zanechávajú svoju rodnú zem pod Tatrami a že patria k slovenskej rodine. Sťahovanie Slovákov z vlasti začiatkom 18. až do konca 19. storočia bolo dôsledkom hospodárskej biedy, sociálnej poníženosti a neutešených národných a náboženských pomerov. Slovensko v bývalom Uhorsku bolo živiteľom privilegovaných pánov, feudálov, Slovákov bol poníženým sluhom, otrokom. Životné pomery poddaného na Slovensku neboli lepšie, ako pomery hospodárskeho zvierťaťa. Hrozná sociálna úroveň, národná a náboženská nesloboda, hospodárske vykorisťovanie slovenského ľudu, priam do zúfalstva hnaly našich predkov. Pochopíme túžbu Slovákov dostať sa z ťažkého polohy, keď došli

zvesti, že na dolnozemských rovinách, Turkami vydrancovaných, je úrodný priestor, kde usilovná slovenská ruka môže stvoriť šťastnejšie podmienky pre život. Nie menej závažné boli i skutočnosti, že na týchto miestach ľahšie sa dýchalo nábožensky a národne, nakoľko severná časť Uhorska, obhájená pred tureckými výbojmi, bola administratívne a mocensky v rukách šľachty, ktorá si osvojovala myšlienku maďarskej štátnosti a maďarskej reči. Za desaťtisícmi Slovákov, sťahujúcich sa do Báčky, Banátu, Srijemu a Zadunajska, odchádzali ďalší v neprestajných prúdoch do Ameriky a za obchodom do Poľska a Ruska. V časoch memorandových v r. 1861, Jozef Miroslav Hurban, bojovník a vodca Slovákov za národné slovenské práva, keď videl beznádejné polozenie slovenského národa, na tomto Martinskom memorandom shromaždení vyhlásil: „Naše slovenské polozenie je také, že nám nezbyva iné, ako vziať do ruky pútnickú palicu a odsťahovať sa z celým slovenským národom ta, kde nám zaručia božské a ľudské práva“. Myslel na slovanský priestor v Rusku, na Ukrajinu.

Slováci sa dokázali byť v cudzine ľuďmi tvorivými, usilovnými. Svojou mravosťou, zakotvenou v kresťanstve, ľuďmi statočnými a čestnými. Vybudovali vzorné poľnohospodárske usadlosti na Dolnej zemi v Uhorsku, produktívne farmy v Amerike, boli svedomitými robotníkmi v továrni. Jeden znateľ pomerov povedal, že polovicu maďarského hlavného mesta Budapešti postavili usilovné slovenské ruky liptovských a gemerských murárov. Produkty slovenských umov a mozol'ov obohacovali cudzinu, nám neraz nepriateľskú, a slovenský domov hospodársky klešal. Vedľa škôd hospodárskych, vznikly tu hrozné škody duchovné, mravné a národné. Uhorské režimy postavily sa do služieb maďarizácie a zapojily do nich všetko, čo malo slúžiť duchovnému povzneseniu človeka. Školy, kostoly, spolky, noviny, všetko malo slúžiť maďarizácii, a slúžilo jej všetko. Režim odnárodňoval, maďarizoval Slovákov v takom rozsahu, že sa to už týkalo koreňov slovenského národa. Björnson, priateľ Slovákov napísal: „Maďarizácia je najväčší priemysel Maďarov“, Seton Watson zaznamenal, že Slováci v ohľade školskom, správnom, súdnom, spoločným, shromažďovacím, volebnom a ľudovým, musia trpieť také politické nsilie,

akého niet inde vo vzdelanej Európe. Slovenskí výtečníci mohli svoje národné povedomie uplatniť len na poli kultúrnom, — Memorandum, Matica a slovenské stredné školy, — a na poli cirkve, kde ako tak pribojnosťou a borbou Slovákov udržal sa cit slovenského povedomia, na poli národa burcovali ľud, prebúdzali ho k národnému životu. Naši bratia na Dolnej zemi, v maďarskom mori, okrem roduverných učiteľov a farárov nemali nikoho, kto by ich bol zastal. Neskôr maďarský šovinizmus zachvátil aj posledné pole slovenskej pôsobnosti — fóra cirkevné, a slovenské duše hynuly.

Čo nevykonala maďarizácia priamo, konala maďarská štatistika. Ale nech už bol maďarizačný nápor akýchkoľvek, nech aj uschla nie jedna slovenská ratolesť, kmeň slovenského vedomia ostal u našich bratov zdravý, slovenský. Vynikajúci badateľ pomerov Slovákov, žijúcich v Maďarsku, píše o pomeroch, v ktorých žijú Slováci po oslobodení Maďarska Červenou armádou: Dolnozemskej Slováci, hlásime sa k životu. Za pomoci Červenej armády sme si utvorili antifašistický slaviansky front, ktorý zasahuje až na cirkevné pole. Zavádzajú sa slovenské služby božie. Rokovacia reč na konventoch je slovenská, do škôl sa zavádza slovenčina. Najväčšou túžbou Slovákov v Maďarsku je návrat do vlasti, do Československej republiky. Pre tento ťažký úkol mobilizujeme všetky sily, robíme súpisové akcie, aby svet videl, že ešte Slováci v Maďarsku majú toľko povedomia, že sa chcú vrátiť sami pod Tatry. A tento samý dopisovateľ píše: „Kým sa nám podarí repatriácia, prosíme Vás, drahí rodáci, doma v Československej republike o pomoc v prvom rade duševnú, choďte po Slovensku a hlásajte, v akom položení sme boli a v akom sa nachádzame teraz. Pripravujte ľudí, ktorí by azda počas vysťahovania sem prišli pôsobiť, poučovať a vzdelávať náš ľud. Voláme najmä učiteľov a farárov. Pripravujte sa doma na náš príchod, aby sme sa mohli zapojiť do tela národa a necítili sa tam ako cudzinci. Uvedomte si, že nás delí hranica a že za hranicou to znamená celkom iný svet. Podporujte nás a burcujte širokú československú verejnosť pre prípravu nášho návratu domov, lebo hynieme. Dnes máme k tomu možnosť, poslednú príležitosť“.

Dnes skutočne je tá príležitosť, slávna Slovenská národná rada! Potešil by sa

dnes veľký Jozef Miloslav Hurban. Dnes slobodný slovenský národ v znovuvzkriesenej Československej republike nejde sa lúčiť, ale radostne sa chystá privítať svojich najdrahších bratov Slovákov a to ufajme v takom poradí, v akom odchádzali, najprv Slovákov z Maďarka, potom azda z Juhoslávie, z Rumunska a napokon i z Ameriky. Bez sentimentality pokladám toto zasadnutie Slovenskej národnej rady za zvlášť slávnostné, keď máme my, predstavitelia slovenskej politickej a národnej vôle vyhlásiť spôsob presídlenia, uistiť o pomoci, všemožnej pomoci pri prevádzaní tejto akcie a vyhlásiť alebo usnieť sa na ohlase, ktorý tu bol prečítaný. Áno, ukazujeme odtiaľto našim bratom, že ich rodná mať, slovenská zem, volá, Československá republika, jediný šťastný domov Slovákov a Čechov, otvára náručie, aby privinula všetky svoje deti. Státisíce Slovákov, krv z krvi našej, kosť z kosti slovenskej, majú možnosť vrátiť sa na Slovensko. Nebolo v histórii slovenského národa takej príležitosti, ako je dnes. Svitol deň s novým slnkom, deň skutočnej slobody. Po hroznej vojne, ktorá sa skončila víťazstvom pravdy, víťazstvom demokracie nad podlým fašizmom, víťazstvom spojeneckej a najmä Červenej armády a tak víťazstvom Slovanstva, podľa hlasu krvi, slovenskej reči a slovenského pôvodu, slovenské svedomie núti každého Slováka presídlieť z maďarského mora na ostrov slovenskej slobody, do Československej republiky. A toto presídlenie je umožnené práve dohodou, ktorá sa dnes podpisuje medzi vládami československou a maďarskou.

Ešte niečo: dohoda o presídlení medzi Československou republikou a Maďarskom a tak samotné presídlenie podmienené je veľkou vecou.

Priatelia, uvedomte si, bez osloboditeľského diela nášho ruského brata, bez nesmiernych ľudských a hmotných obetí Sväzu Sovietskych republík, nerokoval by dnes žiaden snem, žiadna Slovenská národná rada o návrate Slovákov do vlasti. (Potlesk).

Pokladám túto príležitosť za vhodnú po-

vedať, že Slovanstvo, slavianska idea, nie je už programom hmlistým, vzdialeným, ale prejavuje sa skutočným obsahom a náplňou. Dnes veľké Rusko je stelesňovateľom Slavianstva a jemu patrí zo srdca naša vďaka, že sa to malé Slovensko dostalo k oslobodenému životu v lone slobodných demokratických štátov. (Potlesk).

Je len prirodzené, že je povinnosťou nás všetkých, bez rozdielu politickej príslušnosti, tento pomer udržať v takom vzťahu k Sovietskému sväzu, že sa vedomie slavianskej spolupatričnosti bude stále prehĺbovať a zosilňovať.

Nemožno nespomenúť predpoklad, že dnešné Maďarsko, ktoré sa prebudovalo na demokratickú republiku, je partnerom v zásade iným v kladnom slova smysle, ako bolo Maďarsko v minulosti. Dohoda o presídlení dopomôže nám, že náš štát bude mať povahu národného štátu a zaručí lepšie susedské vzťahy a tak i pokoj medzi nami a Maďarskom. Chystáme sa na prácu, ktorá bude mať dejinný význam a veríme, že sa tento veľkorysý podnik podarí. Nesmú nás odstrašiť prekážky. Prosím, ako vedúci propagačného oddelenia Československej presídľovacej komisie v Maďarsku i Vás, členov Slovenskej národnej rady, ktorým zdar tejto otázky leží na srdci a ktorým zdravie a možnosti dovoľia zúčastniť sa na týchto prácach, na prednáškach, zájazdoch medzi našimi rodákmi v Maďarsku, aby ste sa prihlásili k týmto prácam.

Napokon prosím, aby Slovenská národná rada ohlas zahraničným Slovákom, prednesený pánom poverenikom Dr. Bellušom, jednomyseľným usnesením schválila. (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Dávam hlasovať o ohlase zahraničným Slovákom, ktorý prečítal pán povereník Dr. Belluš. Kto je za jeho prijatie? Je to jednomyseľné. Vyhlasujem usnesenie, že ohlas je prijatý.

Nakoľko je program vyčerpaný, zakľúčujem dnešné zasadnutie pléna Slovenskej národnej rady.